

Ana Dilde Sözlü Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri

Didaktik Öneriler

Ana Dilde Sözlü Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi

Basil Schader

Livia Huber, Annina Ruder, Flavio Ruffo

Dragana Dimitrijević ve Gordana Nikolić

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri

Didaktik Öneriler

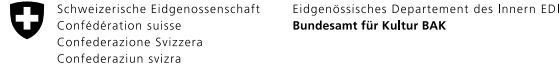
“Ana Dil Eğitimi için Ders Materyalleri”
Serisi (HSU – İsviçre’de HSK: Ana Dil Eğitimi ve Kültürü);
Didaktik Öneriler 3

Zürich Eğitim Fakültesine (PH Zürich) bağlı Eğitimde
Uluslararası Projeler Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmıştır

Proje Yönetimi:	Basil Schader
Yazarlar:	Basil Schader, Livia Huber, Annina Ruder, Flavio Ruffo.
ADE adına Editörler:	Dragana Dimitrijević ve Gordana Nikolić
Deneme Öğretmenleri:	Nexhat Maloku, Zürich (Arnavut Dili ve Kültürü Öğretmeni) Hüsnüye Gökteş, Zürich (Türk Dili ve Kültürü Öğretmeni) Dragana Dimitrijević ve Gordana Nikolić, Zürich (Sırp Dili ve Kültürü Öğretmeni) Elisa Aeschmann-Ferreira ve Raquel Rocha (Portukiz Dili ve Kültürü Öğretmeni) Hazir Mehmeti, Viyana Rifat Hamiti, Düsseldorf
Kitap Tasarımı ve Görseller:	Barbara Müller, Erlenbach
Almanca aslından çeviren:	Dr. Çiğdem Başar
Baskı:	

Ana Dil Eğitimi için Ders Materyalleri” Serisi İsviçre Eyalet
Kültür Müdürlüğü (BAK) katkılarıyla hazırlanmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği Komisyonu’nun kısmi katkılarıyla fi-
nanse edilmiştir. Yayının ierğine ilişkin sorumluluk tamamen
yazara aittir; AB Komisyonu hiçbir biçimde kitapta verilen
bilgilerin başka şekillerde
kullanımına ilişkin sorumluluk üstlenmez.

Lifelong
Learning
Programme

İçindekiler

“Ana Dil Eğitimi İçin Dersi Materyalleri” Dizisinin Önsözü

7

Giriş

1	“Sözlü Anlatım” nedir?	8
2	Sözlü Anlatım Becerisinin Desteklenmesi – ve Bunun ADE için Önemi	8
3	Kitapçığın Hedefleri ve Bölümleri	10
4	Sözlü Anlatımının Güncel Öğretiminde Üç Temel Nokta	12
5	Örgün Eğitimle Bilgi Alış Verişi ve İşbirliği	14

I Bölüm I: Dinleme Çalışmaları; Yaratıcı Dil Kullanımı için Öneriler

1	Dinleme Çalışması, Sesleri Ayırt Etmek için Beş Alıştırma	16
2	“Anna ... dedi.”	18
3	“Senin görmediğin bir şey görüyorum”	19
4	“ ... birisini bul.”	20
5	“Sıcak Koltuk”	21
6	Çocuk Şiirleri ve Kafiyeleler; Şiirler ve Şiir Sanatı	22
7	Tekerlemeler, Dil Oyunları	23
8	Basit Rol Oyunları	24

II Bölüm II: İkili ve Grup Görüşmelerinde Uygun Davranışlar

9	Konuşma Kurallarını Belirleme ve Çalışma	28
10	Konuşmaya Hazırlanma	30
11	“Think – Pair – Share”: Grup Görüşmesine Hazırlanmanın Alternatif Yöntemi	31
12	Diğerlerinin Konuşmalarıyla Bağlantı Kurma	32

13	Geri Bildirimde Bulunma	33
14	Rolleri Üstlenme	34
15	Konuşmayı Yönetme	35
16	Planlama	36
17	Anlatı Çemberi	37
18	Birlikte Tartışma ve Gerekçelendirerek Savunma	38
19	Öğrenme Görüşmesi	39
20	Birlikte Felsefe Yapma	40
21	Anket ve Röportaj Hazırlama	41

III

Bölüm III: Yaşananları ve Hikâyeleri Anlatma ve Oynama

22	Anlatımı Hazırlama ve Çalışma	46
23	Günlük Yaşamdan Hikâyeler	48
24	Bireysel Anlatım	49
25	Teatral Anlatım	50
26	Gerçeğe Yakın Oyun, Toplumsal Rol Oyunları	51
27	Varsayımsal Oyun, Metinlerin Oyunlaştırılması	52
28	Okul Tiyatrosu	53

IV

Bölüm IV: Sunmak

29	Sesli Okuma ve Metni Anlatma Çalışması	56
30	Sunmaya Hazırlanma	58
31	Sunmak: Örnek 'Kısa Konu Alanı Sunumu'	60
32	Değerlendirmeye İlişkin: Flaş (Hızlı Geri Bildirim) Yöntemi	61
	Kaynakça	62

Açıklamalar

Ana Dil/İlk Dil: Aile ortamında öğrenilen ilk dil. Bazı çocuklar iki ilk dil/ana diliyle yetişirler.

Okul Dili: Göç edilen ülkedeki okulun eğitim ve öğretim dili. Buna ek olarak o bölgede konuşulan yerel lehçe de olabilir.

Açıklayıcı Bilgiler ve İşaretler

Sınıf ortamında çalışma şekli / ders işleme tarzı, uygun sınıf veya düzey ve önerilen etkinlikler için gereken süreye ilişkin işaretler:

TÇ = Tekli Çalışma

İÇ = İkili Çalışma

KG = Küçük Grup

BS = Bütün Sınıf

Kreş-3. Sınıflar

Etkinlik genelde ... sınıftan ... sınıfa kadar (örneğin 2.-4. Sınıflar) yapılabilir. Dikkat: Öğrencilerin seviyesine göre değişebilir!

10-15 dk.

Yaklaşık etkinlik süresi, örneğin 20 dk. (Verilen süre yaklaşık süredir. Öğretmen, sınıftaki öğrencilerin seviyesine göre etkinlik süresini değiştirebilir.)

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” Serisinin Önsözü

Ana dil eğitimi dersi, (HSU: herkunfts- oder muttersprachlicher Unterricht; (Ana Dil Eğitimi Dersi); İsviçre’de HSK dersi: Kurse in Heimatlicher Sprache und Kultur, Ana Dil Eğitimi ve Kültürü Dersi), öğrencilerin kimlik ve dil gelişimi açısından önemli bir rol oynadığı gibi, değerli bir toplumsal kaynak olan çok dilliliğinin gelişimi açısından da önem taşımaktadır. Bu yaklaşım İsviçre’de, uzun zamandan beri, ilgili mevzuatta, bilim dünyasında ve dil eğitiminde uygulanan genel ilkeler çerçevesinde kabul görmektedir. Buna rağmen ana dil eğitimi dersi, diğer derslere kıyasla, daha zor şartlarda sağlanabilmektedir. Bunun çeşitli nedenleri vardır:

- Ana dil eğitimi dersi, çoğu yerde, kurumsal ve mali açıdan yeterince güçlü bir zemine oturtulamamıştır. İsviçre’de ana dil eğitimi veren öğretmenlerin ücretleri genelde köken ülkeler ve hatta ebeveynler tarafından karşılanmaktadır.
- Ana dil eğitimi dersi, çoğunlukla öğretim programında öngörülen diğer derslerle uyumlu biçimde bütünleştirilememektedir. Sınıf ve branş öğretmenleri ile ana dil eğitimi öğretmenleri arasındaki iletişim ve işbirliği genelde çok zayıftır.
- Ana dil eğitimi dersi haftada sadece 2 saat olduğu için sürekliliğe dayalı verimli bir öğrenme süreci zorlaşmaktadır.
- Ana dil eğitimi dersi zorunlu değildir ve isteyen öğrenciler katılmaktadır. Bu nedenle dersin bağlayıcılığı yok denecek kadar düşük düzeydedir.
- Ana dil eğitimi dersine, genelde, 1. sınıftan 9. sınıfa kadar farklı sınıf seviyelerinde olan öğrenciler aynı sınıf ortamında katılmaktadır. Bu, öğretmenin farklı sınıf seviyelerine göre farklı ders işleme yöntemlerini aynı sınıf ortamı içinde uyguladığı yüksek didaktik beceri gerektiren bir ders biçimidir.
- Ana dil eğitimi dersi alan öğrenciler arasında ana dil hâkimiyeti bakımından büyük farklılıklar görülebilmektedir. Bazı öğrenciler, ana dilinde standart dil ile yerel ağız veya lehçeyi ev ve aile ortamda iyi düzeyde öğrenirken, diğerleri ana dilni sadece belirli bir yerel ağız veya lehçeyle öğrenmiş olabilirler. İkinci veya üçüncü nesil öğrenciler arasında, yaşadıkları ülkenin dil (örneğin Almanca) güçlü ve hâkim dil haline gelerek ana dilleri, sadece yerel ağız veya lehçeyle ve aile ortamında kullanılan kelime dağarcığıyla sınırlı kalabilmektedir.

- Ana dil eğitimi veren öğretmenler, köken ülkelerde genelde iyi bir temel öğretmenlik eğitimi alarak İsviçre’ye gelmektedirler. Ancak yeni ülkede, farklı sınıf seviyelerinden gelen öğrencilerle aynı sınıf ortamında ders yapmanın özelliklerine ve zorluklarına yeterince hazır olmayabilirler. Ayrıca, öğretmenlerin göç edilen ülkede katılabilecekleri meslek içi eğitim kursları da yeterince yaygın değildir.

“Ana Dil Eğitimi Dersi için Ders Materyalleri” dizisinin amacı, bu dersi veren öğretmenlere, yaptıkları önemli ve zor görevlerinde yardımcı olmak ve ana dil eğitiminin en yüksek nitelikte verilmesine katkı sağlamaktır. Elinizde tuttuğunuz el kitabı, bir yandan, Batı ve Kuzey Avrupa’da göç alan ülkelerde uygulanan güncel pedagojik ve didaktik ilkeleri benimserken (bkz. mevcut cilt), diğer yandan, “Didaktik Öneriler”, derste uygulamaya dönük pratik ve somut etkinlikleri ele almaktadır. Bu çerçevede, öğrencilerin dil yeterliliklerini ve özellikle yazma becerilerini geliştirmeleri öncelikli amaçtır. El kitabında uygulanan didaktik ilkeler ve öneriler, öğrencilerin diğer derslerden ve öğrenme araçlarından alışık oldukları yöntem ve teknikler arasından seçilmiştir. Böylece, ana dil dersi ile diğer dersler arasında olabildiğince iyi bir uyum ve yakınlaşma sağlanmaktadır. Öte yandan, yurtdışından gelen öğretmenler, öğrencilerin alışık oldukları güncel didaktik yaklaşım ve yöntemleri kullanarak, bir anlamda uygulamalı meslek içi eğitimle de tanışma fırsatı bulacaklardır. Nihayet, iki dilli ve iki kültürlü öğrencilerin eğitim süreçlerine eşit partner olarak katılacak olan ana dil eğitimi öğretmenlerinin eğitimci kimliklerinin bu yaklaşımla güçleneceği düşünülebilir.

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi, Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi (PH Zürich) Uluslararası Eğitim Projeleri Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmaktadır. Bu seri, İsviçre ve diğer Batı Avrupa ülkelerindeki eğitim bilim uzmanları ile köken ülkelerdeki eğitim bilim uzmanlarıyla yakın bir işbirliği içinde hazırlanmıştır. Böylece, el kitabında ele alınan bilgi, öneri ve etkinliklerin, ana dil eğitimi dersinin gerçek ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte işlevsel ve uygulanabilir olmaları sağlanmaktadır.

Giriş

1. “Sözlü Anlatım” nedir?

Sözlü anlatım, dil kullanımının ikinci en büyük alanını oluşturmaktadır. (Hatta daha doğrusu ilk alanını: İnsanlık tarihinde olduğu gibi neredeyse tüm bireylerin tarihinde de uzun soluklu sözlü anlatım süreci sonunda yazma ve okuma gibi kültüre dair tekniklerine ancak sıra gelmektedir.)

Sözlü anlatım dinleme ve konuşmayı da kapsar. Bununla sözlü anlatımının edilgen (dinleme/dinleme becerisi) ve etken (konuşma) yönü kastedilmektedir. Bununla, iletişimsel yeterliklerin geliştirilmesi söz konusu olduğunda dinlemeyi desteklemenin eşit ve önemli bir rol oynadığı anlatılmaktadır.

Sözlü anlatım alanında yapılan çalışmaların kendi kuralları var, ancak yazılı destekten bağımsız değildir. İki büyük alanın arasında dönüşümlü bir ilişki söz konusu: Sözlü alanda yapılan çalışmalar sonrasında yazılı anlatıma da yarar ve tam tersi, gelişmiş bir yazılı anlatım becerisinin ise farklı sözlü ifade biçimine etkisi vardır.

Okuldaki çalışmalar için de önem taşıyan sözlü dil kullanımının özellikleri aşağıda belirtildiği gibidir:

- Konuşmacılar iletişimsel durumlarda normal durumda aynı zamanda aynı yerde bulunurlar. Böylelikle mimik ve jestlere dayalı araçlar ve sözel olmayan durumsal göstergelerin kullanımı (örneğin yakında bir kişi ya da bulutlu gökyüzünü göstermek için) mümkün olur. Bu araçlar anlamaya destektir, sözlü iletişiminin “geçiciliği” açısından anlamlı ve işlevseldir. Bu, yazılı durumlarda artzamanlı olarak gerçekleşen ve çalışılıp yinelenmeli okumalarla tekrarlanabilen ‘yazma’ ve ‘okuma’ adımları bambaşkadır. (Burada ele almayacağımız telefon konuşmaları veya yazılı sanal sohbetler (chat) özel bir konumdur.)
- Sözlü anlatım, dilsel açıdan yazılı dilden kendi farklı kurallarını izler. Tamamlanmamış cümleler, yarım bırakılan cümleler, tekrarlar, anlık dil geçişleri (örneğin ana dilden okul diline veya standart dilden lehçeye), çağrışıma bağlı sıçrayışlar vs. olağan ve günlük konuşmalarda rahatsızlık vermez veya sadece özel durumlarda. “Çağdaş” sözlü anlatım becerisi, okuldaki bir sunumda örneğin yazılı normlardan yola çıkılan daha katı kurallar geçerlidir. Ancak burada da öğrencilerden “kitap” gibi konuşmalarını beklemek kesinlikle yanlış olurdu. Ancak bu bilinçli şekilde ve üst düzey konuşma üslubunun çalışıldığı ve motive edici (sahnelemeler, sunum vs.) uygulamaların yapıldığı ortamdan da vaz geçilmez.

2. Sözlü Anlatım Becerisinin Desteklenmesi – ve Bunun ADE için Önemi

Sözlü anlatımın dil dersi için önemi büyüktür; bu tabi ana dil dersi için de geçerlidir. Bu konunun önemi (özellikle alt sınıflarda) iletişimin büyük bir kısmının derste konuşma ile geçiyor olmasından da açıkça anlaşılabilir. Ders olayına dahil olmak isteyen, bir tarafta dinlemeli ve dinlerken anlamalı, diğer tarafta da sözlü anlatım alanında farklı etkin becerilere sahip olmalıdır. Sözlü anlatımın önemini aşağıdaki dilsel beceri ve destekleme alanlarını özetleyen tablo göstermektedir:

	Edilgen Beceriler	Etken Beceriler
Sözlü Anlatım: “Doğuştan gelen” birincil beceriler	Dinleme (Dinleme Anlama)	Konuşma
Yazılı: İkincil/ardıl olarak edinilen kültür teknikleri	Okumak (Okuma Anlama)	Yazma

İki büyük sözel ve yazılı anlatım alanına bir yandan “doğal” ve yönlendirme olmaksızın, diğer taraftan da okulda desteklenip geliştirilen sözcük dağarcığı ve dil bilgisi edinimi eklenmelidir.

Okuma ve yazma kültür tekniklerinin geliştirilmesi çoğu durumda dinleme ve konuşmanın sözel kısmında gelişmiş becerileri gerektirir. Çocukların büyük kısmı okula başlarken en azından günlük dil kullanımına ilişkin yeterlikleri beraberinde getirmektedir. Okul dersleri buna rağmen sözel alanda da geliştirmeye yönelik bir alıştırma yelpazesi sunmaktadır. Buna ilişkin ağırlıklı incelemeler (konuşma didaktiği, anlatmak, sunmak vs.) “Sözlü Anlatımda Hedefler ve Çalışma Alanları” konulu 3b bölümünde yapılmaktadır. Bu noktalar ADE için belirleyicidir ve bu kitapçığın uygulama bölümünde ders öneriler bölümlerinin temelini oluşturmaktadır.

Bunun yanı sıra öncelikli olarak irdelemek istediğimiz, sesbilgisi, sözcük dağarcığı ve tümce bilgisi (cümle bilgisi/söz dizimi) alanlarında, ana dil eğitiminin sözlü iletişimi geliştirme özellikleridir. Sebebi, lehçe ve standart dilin birçok dilde yan yana olması ve birçok öğrencinin ana dilinin sadece evde konuşulan lehçesinden ibaret olmasıdır. Buradan – hedeflerinden biri standart dile giriş olan ADE için – çıkarılabilecek yönerge ve çalışma alanları aşağıdaki gibidir:

a) Ana Dilin Sesbirim Dağarcığına (Fonem Envanteri) Titizlikle Giriş Yapılması

Burada standart dilin belki lehçesinde bilinmeyen ya da ayrımı yapılmayan sesler konusunda bilinçlendirme ve akustiğinin çalışılması sayılmalı; örnek: Güney Slav dillerinde 'tsch' ve 'tch' sesleri ve de sesbirimleri birbirinden ayrılır ('Hütchen' = (küçük şapka) kelimesinde olduğu gibi); ilki için 'ć', tch için de 'č'. Arnavutça 'da aynı fark 'ç' ve 'q' yazı birimleriyle belirlenir. Bazı lehçelerde (yabancılar için de zor olan) bu ayrım nadir yapılır ya da hiç yapılmaz. Bu, dinleme ve konuşmaya yönelik özel alıştırmaların gerekli olduğu anlamına gelir. Hedefi, çocukların kulağını doğu yazım için de gerekli olan bu farklara duyarlı kılmak. Öğrenciler, uygun alıştırmalar olmasa metinlerinde bu ayrım eksikliğinden kaynaklanan hatalar yapardı. (Buna Almanca dersinden bir örnek 'ä' ve uzun 'e' arasındaki farkı idrak edemeyen çocukların "Käse" ve "Mädchen" yerine "Kese" ve "Medchen" olarak yazmalarıdır.) (Çoğu çocuğun örgün derslerden tanıdığı) akustik ayrım alıştırmaları çok kolay uygulanabilir; bkz. öneriler uygulama bölümü Ünite 1. Bunun için uygun bağlamı, birinci veya ikinci sınıfta söz konusu yazı simgelerine giriş dersi sağlamaktadır.

b) Sözcük Dağarcığı Çalışmaları

Sesbirimleri ve yazı birimlerinin dil seviyesinin bir üstünde kelimeler yer alır. Burada ana dilin standart ve lehçe düzeyleri arasında çok fark olabileceği gibi, değişik lehçeler arasında da olabilir. Bu farklar konu edilip mümkünse bir poster üzerinde görselleştirilmelidir; burada dili yansıtmak ve kendi dilini her yönüyle tanımak adına potansiyel olukça yüksektir. Bunun yanı sıra adım adım ve hassasiyet göstererek standart dil kavramları da öğretilmelidir. Öğrencilere bunun için önce sözlü sonra bir ihtimal yazılı cümle kurabilecekleri kelime ve söz kalıplarını not edecekleri küçük bir defter verilebilir. Burada, ana dil eğitiminde, dil gelişiminin önemli bir bölümü olarak, sözcük dağarcığı çalışmasına özellikle özen gösterilmelidir. Bunun akla yatkın bir sebebi var: Göç ortamında büyüyen birçok çocuk ve gencin ana dil düzeyinin, günlük ve ev ortamı sözcük dağarcığı, sözlü ve lehçe kullanımıyla sınırlı olmasıdır. Birçok öğrencinin kendisini göç ettiği ülkenin okul dilinde daha güçlü hissetmesi, bu dilde her gün ve sistematik şekilde eğitilmesine bağlı olarak doğaldır. Hedef, ana dili daha üst seviyede kullanabilir olmasını sağlamaksa ADE dersleri merkezî bir kurum (eğitime uzak ortamda yetişen çocuklar için de neredeyse tek ortam) görevi görmektedir. Sözlü anlatımının – anlayarak dinleme ve konuşmanın – buradaki önemi ne kadar yüceltilse azdır. Çoğu zaman yazılı alandan daha basit ve korkusuz olan dil kullanım çeşidini tanıma ve deneme fırsatı tanımaktadır. Hedef, ana dilde iyi düzeyde okuma yazma yeterliklerini edinmekse sözlü anlatım alanında geri bildirimli ve iyi planlanmış çalışmalar hazırlamanın değeri de oldukça yüksektir.

c) Genişletilmiş Söz Kalıpları ve Söz Dizimi

Kelimelere indirgenmiş bir sözcük dağarcığı çalışması yetersiz kalır. Bir dilin sözcük dağarcığına ait olan kalıp sözlerden bahsedilmisti. Bu söz gruplarının öğrenciler tarafından etkin kullanımı sağlamak için bilinçli şekilde öğretilmesi, belirlenmesi, çokça çalışılıp uygulanması gerekir. Bunu önce sözlü, akabinde yazılı olarak yapmak yöntem olarak kendini kanıtlamıştır. Aynı şey aşağıdaki sözcük grupları / konuşma kalıpları için de geçerlidir:

1. 'Chunk'lar, yani "... rica edeyim.", "... bilir miyim?", "Lütfen bana Bilir misiniz?" vs. gibi söz grupları veya söz kalıpları. 'Chunk'ların kullanım değeri günlük, az biçimlendirilmiş iletişim durumlarında yüksektir. Çocukların bu ifade şekillerini standart dilde bilmeleri ana dillerine vakıf olmalarının ön şartlarındandır. Bu konuda alıştırma yapmanın en iyi yolu, küçük rol oyunları gibi oyun mizanselleridir.
2. Ayrıca okul için kullanım değeri yüksek tasvir, tartışma, küçük sunumlarda yer yer hep kullanılan bir dizi ifade şekilleri hazır olmalıdır. 'Tartışmalar' alanına dahil olan "Benim düşünceme göre durum şöyle ...", "Bu görüşe katılmıyorum/Benim bu konudaki görüşüm farklı", "Buna tamamıyla katılıyorum/hiç katılmıyorum", "Bu temelde doğru, ama..." vs. gibi söz kalıpları ya da cümle yapı taşları. Bu gibi söz kalıpları öğrencilerle birlikte biriktirilmelidir. Bu konuda bazı kalıpların tanınmış olmasından dolayı okul diline bakılması yararlı olabilir. Akabinde söz kalıplar yazılıp olağanca çalışılmalıdır. "Temel İlkeler" ders kitabının 7 B4 bölümünde ana dil yeterliklerine önemli katkı sağlayan basit konuşma kalıplarının görselleştirildiği Londra'daki İspanyolca ana dili eğitiminden fotoğraflar bulunmaktadır. Öğrencilere cümle yapı taşları verilerek konuşma sırasında bağlantı kurmayı ve böylelikle tartışmanın bütünlüğünün nasıl korunacağı uygulama bölümü Ünite 12 'de gösterilmektedir.

Bir üst dil düzeyi – biçimbilgisi ve sözdizimi alt bölümleriyle dilbilgisine olan talepler – ana diline göre, lehçe ve standart dil arasındaki farklara göre değişmektedir. Burada Kosovalı öğrenciler Arnavut standart dilinin özel mastar (-mak/-mek) yapısını, güney Slav öğrencileri de standart dilinin ad durumlarının doğru kullanımını öğrenmek zorundadır. Kalıcı bir öğrenme için öğrenme psikolojisinin temel ilkesi, öğrencilerin öğrenmeleri gereken konuyu önce anlamaları (en iyisi: keşfederek öğrendiğinin bilincine varmak) ve çoklu biçim ve evrelerde çalışıp uygulamış olmalarıdır. Konu, görebilmek, adlandırmak ve diyalog ya da eylem odaklı alıştırma ve uygulama biçimleri olduğunda, sözlü iletişimin önemi büyüktür.

d) Ana Dil ile İkinci Dilin İlişkilendirilmesi

ADE öğrencileri sadece ana dillerini tanıyıp bilmekle kalmaz, aynı zamanda yaşadıkları ülkenin okul dilini de bilirler. Çoğu zaman kendilerini bu dilde daha yeterli bile hissederler; yukarıda da belirtildiği gibi okulda her gün verilen eğitime bakıldığında bu çok da şaşırtıcı değildir. Ana dil eğitiminde mevzu bahis olan ana dilin geliştirilmesi adına çoğu öğrencinin okuldan sahip olduğu kaynak ve yeterliklerinden mutlaka faydalanılmalıdır. Bu sözcük dağarcığının, örneğin ana dilde günlük ev ve ailevi konularla sınırlı kelime hazinesinden sıkça daha zengin olmasını sayabiliriz. Bu ana dilde yapılacak sözcük dağarcığı çalışmalarında, okul dilinden hazır ve açıklaması yapılmış bazı kavramlara başvurulabileceği anlamına gelir. O zaman ilk dilde uzun açıklamalara gerek kalmaz; sadece kavramı vermek ve uygulamak kalır. Bu özellikle, iyi düzeyde bir dil hâkimiyeti için olmazsa olmazı olan daha zorlu, okul dağarcığıyla ilgilidir. Ama yukarıda sözü edilen söz kalıpları için de okul diline başvurulabilir. Bu ilişkilendirmelerle (çocukların çoğu zaman ana dilde aile ve ev ortamından kelime dağarcığına, üst seviye dağarcığına ise okul dilinde vakıf olmaları) sıkça gözlemlenen ana dil ve okul dili dağarcığının birbirinden ayrılması sorununa da karşı konulabilir. Daha geniş açıdan bakıldığında bu kaynaklar ve ön bilgiler, dilbilgisine dair olguların veya öğrenme stratejilerinin aktarılmasında kullanılabilir, kullanılmalıdır da (bkz. bu dizi kitapçık 5). Tüm bu durumlarda tamamlayıcı hedef, okuma yazma yeterliklerin arttırılmasıysa, sözlü iletişiminin tartışma ve alıştırmaya aracı olarak da önemi büyüktür. Sadece sözlü yeterliklerin edinimine ve oluşturulmasına yeterince zaman ayrılır ve özen gösterilirse bu araçtan yararlanılabileceği ortadır.

3. Kitapçığın Hedefleri ve Bölümleri

Bu kitapçık “Ana Dil Eğitimi Dersi için Materyaller” dizisinin didaktik kitapçıklarından 1 ve 2’yle yakından ilgilidir. Kitapçık 1 ve 2 ana dilde yazma ve okumanın geliştirilmesine ilişkin öneriler verirken Kitapçık 3’te geniş sözlü iletişimi alanını konu edinir. Yukarıda verilen özette de görüldüğü gibi dinleme / dinleme anlama ve konuşma alanlarını kapsamaktadır. Okuma ve yazmadan farklı olarak okulda temelden verilmesi gereken kültür teknikleri değil, neredeyse tüm çocuklar kreşe başlarken beraberinde getirdikleri günlük yaşam yeterliklerinin geliştirilmesidir söz konusu olan. Okulun görevi, bu yeterlikleri üst seviye bağlamlarında sürekli kullanılır ve işlevsel olması için geliştirmektir. Bu ADE’de ana dile, özellikle de standart dile odaklanarak gerçekleşir. Okul diliyle uygulanabilir bir bağlantı kurulabileceği yukarıda 2d’de gösterilmiştir.

ADE öğretmenlerini, sözlü iletişimi geliştirme çalışmalarında, destekleyecek ders önerileri ve didaktik tavsiyeler aşağıda belirtilen alanlara bölünmüş (hem etkin hem edilgen (konuşma ve dinleme) boyutu kastedilmiştir):

- Dinleme Çalışması; Üretken Dil Kullanımına İlişkin Öneriler
- İkili ve Grup Görüşmelerinde Uygun Davranışlar
- Yaşanmışlıkları ve Hikâyeleri Anlatma ve Oynama
- Sunmak

Bölüm II (İkili ve Grup Görüşmelerinde Uygun Davranışlar) 13 ders önerisiyle oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu bir tesadüf değil; burada konu edinilen beceri ve yeterlikler iletişim bütünüünün temelini oluşturmakta ve özenli bir eğitim gerektirmektedir.

32 ders taslağı, önerilen plan akışının açık, net ve anlaşılır oluşu ön planda tutularak oluşturulmuştur. Girişlerde ara ara hedefi tamamlayan ve temellere dair bilgi veren öğütler de yer almakta; bazı ders taslağının sonunda yer alan “seçenekler” ve “görüşler” bölümleri metodik alternatif ve de didaktik/metodik detay görüşleri içermektedir.

Farklı açılara ilişkin öğüt ve alıştırmaları “Didaktik Öneriler” dizisinin kitapçıklarında bulabilirsiniz; sözlü anlatımın yazılı konulara ilişkin önemi açısından düşünülürse bu hiç de şaşırtıcı değil. Aşağıda sıraladığımız kitapçık ve konulara özellikle dikkat çekmek istiyoruz:

Kitapçık 1:

Ana Dilde Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi:

Bkz. uygulama bölümünde 1, 2, 7.4, 14, 18 vs. sözlü ön alıştırmalarla ilgili önerilere;

Kitapçık 2:

Ana Dilde Okuma Becerisinin Geliştirilmesi:

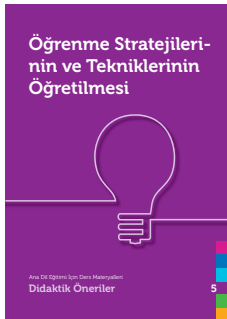
Bkz. özellikle sesli okumaya ilişkin uygulama bölümünde 1, 10, 11 ve 16;

Kitapçık 4:

Ana Dil Eğitiminde Kültürler Arası Yeterliliğin Geliştirilmesi:

Ders taslaklarının büyük bölümü önemli ölçüde sözlü anlatıma ilişkin birimlere sahip (açıklayıcı görüşmeler, konu alanı tartışmaları vs.);

Kitapçık 5:

Ana Dil Eğitiminde Öğrenme Stratejileri ve Teknikleri:

Buradaki sözlü anlatıma ilişkin birimler farklı öğrenme stratejilerinde tecrübe alış verişiyle ilgilidir.

Son olarak bu kitapçığın diğerlerine göre farkını belirleyen özellikten bahsedelim: Bu kitapçığın yazarları yüksek lisans tezlerine büyük bir gayret ve enerjiyle "ADE'de Sözlü Anlatımın Geliştirilmesi" konusuna adanmış üç genç öğretmen (Livia Huber, Annina Ruder, Flavio Ruffo). Proje yürütücüsü ve ADE tarafından sorumlu editörlerinden oluşan bu ekip hem yenilikçi hem çalışma düzeni bakımından üretken bir ekip olmuştur.

Önemli kaynak olarak (birçok başka kaynağının yanı sıra) "Sprachfenster", "Sprachland", "Sprachwelt Deutsch", "Die Sprachstarken" ve "Pipapo" gibi dil öğretim materyallerine başvurulmuştur. Bu ders materyalleriyle bağlantı kurmak dil öğretiminde güncelliği sağlar ve ADE ile örgün dersin bağdaştırılmasını destekler.

4. Sözlü Anlatımının Güncel Öğretiminde Üç Temel Nokta

Sözlü anlatım alanı farklı diller ve geleneklerden oluşan geniş kapsamlı kaynağa sahip dev bir alandır. Farklı gelenekler kendini örneğin "sınıf kurulunda demokratik tartışma" ya da "şiirlerin canlı ve farklı okunması" gibi hedef alanlarının farklı kültürlerde sahip oldukları değerde gösterir. Aşağıda Batı ve Kuzey Avrupa göç ülkelerinde sözlü anlatım becerilerinin öğretiminde nispeten hemfikir olunan ve ana dil eğitimi uygulama alanı için de ilginç olan birkaç nokta üzerinde duracağız.

a) Sözlü Anlatımda Hedef ve Çalışma Alanları

Okulda verilen eğitimin dinleme ve konuşma için alanlar üstü hedefi öğrencilerin iletişimsel beceri yeterliğini güçlendirmektir. Bu, hem örgün eğitimde hem ana dil eğitiminde, yaşa uygun biçimde ve öğrencileri standart dillerini yetkin kullanım hedefini gözetenek gerçekleştir. Sözlü dil kullanımında yani konuşmalar, belli hedef ve çalışma yöntemi olan diyalog ve monolog arasında değişir. Konuşma eğitiminin tamamı bu diyalog türlerine bağlıdır. Hedefse, diyalog, çatışan fikirlerin görüşülmesi, toplumsal rol oyunları, röportajlar, (oyunmuş) telefon görüşmelerinde vs. uygun davranışı sergilemek olduğu gibi konuşma kurallarına bağlı grup tartışmaları, sınıf konuşmaları, çatışma konusu için çözüm müzakerelerinde vs. demokratik dinleme ve konuşma tutumudur. Monolog türleri arasında farklı bağlamlarda (anlaşılır ve cazip şekilde aktarmak odaklı) anlatı, bildiri, sunu ve de ezberden okuma, bilinçli okuma ve okul tiyatrosunun bazı, etkili konuşmanın (da) söz konusu olduğu türleri sayılabilir.

"Dinleme" konusu genelde konuşma ve söz konusu hedeflerle bağlantılı olarak çalışılır. İlgili ve hedefe yönelik yönergelerle mutlaka desteklenmelidir – bunlar içeriğin kavranması, demokratik tartışma tutumu veya şiiri yorumlama niteliği ile ilgili olsun. Anlaşılır bir çalışma yönergesi ve odaklanma noktası olmaksızın sadece dinlemenin yararı azdır. Sözel özelliklerin gözlenmesi, örneğin ana dilde (dinleme örnekleri ile) lehçe türlerini tanımlamak ya da kişi veya grubu konuşma dilinde belli şive özelliklerine duyarlı kılmak gibi öğrenme durumları söz konusu olduğunda "farkında olarak dinleme" önem kazanır. Dinleme (alanında edinilen) yeterlikler önemli ve heyecan verici dilde düşünebilme alanına yarar.

İletişimsel alıştırmalar ve öğrenme durumlarının anlatıldığı türlerin yanı sıra yeterlik odaklı çalışma türü de vardır. Burada odak noktası konuşmanın kendisidir, konu alanının içeriği değil. Bu kategoriye dahil olan, benzer sesbirimleri (örneğin ç / ğ, bkz. bölüm 2a) ayırt edebilmek için sözü edilen alıştırmalar ve diğer özelliklerle alt sınıflarda dinleme ve sesletim (telaffuz) alıştırmalarıdır. Söz konusu çalışma, taklit yöntemi ya da daha serbest, yönlendirmeli konuşma ile gerçekleştirilebilir (taklit ederek konuşmada örnek tekrar edilerek işlenir, yönlendirmeli konuşmada eldeki örnek değiştirilir;

bkg. Kitapçık 1 (Yazılı Anlatımın Geliştirilmesi) bölüm 4d girişinde ve "Temel İlkeler" ders kitabının bölüm 8A.5a'da tanımlanan Scaffolding= yapı iskelesi). Sözcük dağarcığı çalışması ve genişletilmiş söz kalıplarının öğretimi de geniş anlamda yeterli odaklı çalışmadan sayılabilir. İki alanının da ADE için önemi büyük çünkü ikisi de öğrencileri ana dilde gelişmiş yeterliğe ve oldukça dengeli iki dilliliğe ulaştırmaya yardımcıdır; bkg. yukarı bölüm 2b ve 2c.

b) Öğretmenin Konuşma ve Soru Sorma Tutumuna İlişkin

Öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirmeleri isteniyorsa bunun için zamana ve uygulama olanaklarına ihtiyaç vardır. Bunun hangi boyutta olacağı öğretmenin konuşma ve soru sorma tutumuna bağlıdır. A tipi öğretmen sürekli geleneksel ve dar "soru sorma modunda" iletişim kuruyorsa ("Ülkemizin en uzun nehrin adı nedir?", "Hikâyemizin kahramanı nerede yaşıyordu?" vs.) öğrencilerin gelişme göstermesi zor olacaktır. B tipi öğretmen bu kısır ve gerçek olmayan soruların aksine açık sorularla ya da daha iyisi fikirlerle sınıfa yönelirse öğrenciler kendiliğinden sözlü ifadelerini geliştireceklerdir. Bu tip soru ve fikirlere örnek "Ülkemizin nehir ve gölleri hakkında neler öğrendiniz?" "Hikâyemiz kahramanının beğendiğiniz veya rahatsız olduğunuz davranışlarını tartışınız!".

Birçok öğretmen ne yazık ki – içgüdüsel ve tahminen kendi okul tecrübesinden dolayı – öğrencilere çok az konuşma fırsatı tanıyan soru sorma ve konuşma tutumundan yana eğilim sergilemektedir. Araştırmalar normal öğretmenlerin kullandıkları konuşma kalıplarının tek tek öğrencilerin kullandıklarından çoğu zaman 20–30 fazla olduğunu göstermektedir. Dersinizde bu durumu düzeltmek için aşağıdaki noktalara dikkat etmek yardımcı olacaktır:

- Öğrencilerin cevaplarını tekrarlamamak ("öğretmen ekosü" değer düşürücü ve öğrencilerinin sesli ve anlaşılır şekilde konuşmalarını önleyici etkisi vardır). Benzer olumsuz bir tutum da cevapları "iyi!", "süper!", "evet doğru" vs. gibi ritüellerle ödüllendirmek, modası geçmiş, öğretmen odaklı bir üsluptur.
- Metin, konu alanı içeriği, sorun ve çatışma üzerine konuşmalarda mümkünse konuşma önerileri ya da en azından geniş, gerçek sorularla çalışmak (gerçek olmayan kısır sorulardan kaçınmak). Konuya giriş önerileri ve devamı dersi planlarken titizlikle düşünülmeli; öğretmen ancak belli bir süre ve deneyimleme sonrasında içselleştirmiş olur.

- Öğretmen olarak mümkün olduğunca geri planda kalmayı sağlayacak kural ve ritüelleri sınıfla birlikte belirlemek ve deneyimlemek. Grup tartışmaları veya sınıf görüşmelerinde örneğin önceden çalışılıp dersin başında (karşılığında cevap bekleyen öğretmen sorusu değil de) fikir ya da yönerge verildiyse öğrenciler pekala kendi kendine veya sınıf arkadaşına sözü verebilirler.

- Öğretmenin merkezi ve konuşma kalıpları bakımından baskın konumunun da aza indirildiği öğrenci odaklı ders şeklini benimsemek de aynı amaca hizmet eder (bkg. "Temel İlkeler" ders kitabının, özellikle 5 ve 6. bölümleri). Öğretmenin çoğu zaman birden fazla sınıf veya yaş grubunu aynı anda yönetmek zorunda olduğu ADE'de itiraf edilmeli ki bu zor bir görevdir. Ancak burada da sorumluluğu öğrencilere aktararak öğretmen odaklı ders yönetim şeklini azaltmak mümkündür.

c) Sözlü Performansı Gözlemek, Değerlendirmek, Hedef Odaklı Desteklemek

Yazılı metinlere oranla sözlü performansın gözlemlenip gelişim odaklı değerlendirilmesi daha zahmetlidir. Çoklu dinleme ve çözümleme sadece ses veya video kayıtlarıyla çalışılırsa mümkündür. Bu olanakların çerçevesini her hâlükârda zorlar. En azından fazlaca dikkat çekici durumlarda (örneğin bir çocuğun metin okuması sırasında ses kaydı) çok daha güvenli/doğru sonuç verdiği için bu yöntemle sıra gelmelidir.

Sözlü anlatım alanında pek yardımcı olmayan genel değerlendirmeleri önlemek için kriter odaklı ve konu odaklı yaşa ve ana dildeki gelişim düzeyine uyarlı bir yaklaşım önerilir. Bunun için "Temel İlkeler" ders kitabının 7. bölümüne göndermede bulunuyor (performansı destek odaklı değerlendirmek, iyi uygulama örnekleri B bölümünde) ve aşağıdaki önerilerle konuyu tamamlamak istiyoruz:

- "Resmi", beyan edilmiş gözlem ve değerlendirme durumlarına ilişkin (örneğin sunum, tiyatro sahnesi, şiir okuma sırasında vs.): Kriterler burada öncesinde açık ve net bir şekilde, mümkünse birçok maddeden oluşan kriterler tablosu olarak belirlenmeli ve görüşülmelidir. Değerlendirmeler böylelikle öğrenciler için daha şeffaf, sonraki destek ve çalışmaların çıkış noktaları da hemen görünür bir hal almış olur. Uygun alıştırmaları ve çalışma şekillerini bulmak öğretmen profesyonelliğinin parçasıdır. Kriterler içeren gözlem anketlerinin bir diğer olumlu yanı, öğrencilerin (en azından 3. sınıftan itibaren) formu doldurup ilgili maddelere ilişkin duyarlılığını arttırabilmesidir. Sunumlara ilişkin değerlendirme anketi örneğini "Temel İlkeler" ders kitabında 7 B1 bölümünde bulabilirsiniz; ayrıca "Ana Dilde Okuma Becerilerinin Geliştirilmesi" kitapçığında no.18 (canlı okuma için öz değerlendirme tablosu).

-
- “Resmi olmayan”, özel olarak duyurulmamış gözlemler (örneğin grup veya sınıf müzakereleri, öğrenci sunumları, tek tek canlı okuma ya da benzeri gözlemlenebilir gösterilerde): Öğretmenin bu gibi durumlarda da dikkat çekici gözlemlere ilişkin not alması yararlıdır (“X diğerlerini daha dikkatli dinlemeyi ve ilgi göstermeyi öğrenmeli”, “Y ‘s’ sesini sesletmekte (telaffuzuyla) zorlanmakta”, “Z serbest konuşmada ilerleme kaydetmiştir” vs.). Öğretmen gözlemlerini söz konusu öğrencilere hemen (veya sonra, uygun bir zamanda) iletebilir ve gerektiğinde düzeltmeye ilişkin somut öneriler verebilir.
-

5. Örgün Eğitimle Bilgi Alış Verişi ve İşbirliği

ADE ve örgün eğitimin koordineli çalışması ve deneyim, bilgi ve yöntem alış verişi de ne denli değerli ve motive artırıcı olduğunun temel ders kitabında ve diğer didaktik materyaller kitapçıklarında çokça altı çizilmiştir. Sözlü anlatımın geliştirilmesi açısından aşağıdaki bu konular ilginç olabilir:

-
- Konuşma eğitimine ilişkin bilgi alış verişi: Öğretmenlerden öğretmene değişen konuşma kuralları nelerdir; bu kurallar nasıl oluşturuldu, öğrenciler bu kurallara nasıl alıştırılıyor?
-
- Demokratik konuşma eğitimi bağlamında yöntem çeşidinde bilgi alış verişi: Hangi çeşitler (örneğin sınıf kurulu, lehine / aleyhine müzakereleri vs.) uygulanmakta ve hangileri varsayılabilir?
-
- Sahne oyunları (okul tiyatrosu kısa türleri vs.) ve şiir ve diğer metinlerin sunum çalışmalarında materyaller ve fikir alış verişi.
-
- Örgün eğitimin dil öğretim malzemeleri ve ilgili yorumlarında fikir ve materyal alış verişi. Burada, örneğin gözlem ve değerlendirme anketleri gibi, ana dil eğitimine de uyarlanabilecek, somut ve iyi evraklar da belki bulunabilir.
-

Örgün eğitim ve ADE işbirliği projeleri olarak ister örgün derslerin çerçevesinde olsun, ister proje haftası kapsamında olsun ağırlık noktası sözlü anlatım olan aşağıdaki konuları sayabiliriz:

-
- Farklı dillerden şiirler dizisini ortaklaşa üniteleştirmek, ebeveyn buluşmasıyla bitiş; çok dilli şiir cd’si kaydı.
-
- Aynısı, ancak farklı dillerden dil oyunları. Bkz. Ünite 7 (ders önerisi).
-
- Aynısı, ancak farklı dillerden kısa tiyatro sahneleri veya skeçlerle; belki video çekimi.
-
- Çok dilli küçük oyun fikirleri ve diğer etkinlikler için bkz. “Dil Çeşitliliği bir Şanstır” (Schader, 2013).
-

Giriş bölümünün uzman görüşleri için Zug Eğitim Fakültesinden Stefan Hauser ve Nadine Nell-Tuor ve de Zürih kantonu Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müdürlüğü Pedagoji Bölümü Kùltürler Arası Pedagoji Biriminden Claudia Ulbrich’e teşekkür ediyoruz.

Bölüm I: Dinleme Çalışmaları; Yaratıcı Dil Kullanımı İçin Öneriler

1

Dinleme Çalışması, Sesleri Ayırt Etmek İçin Beş Alıştırma

Hedef

Aşağıdaki alıştırmalar, öğrencileri, ana dilinin tüm seslerini önem taşıyan doğru sesletme (telaffuz) becerisinde destekler. Bu özellikle ana dilde lehçeden bilinmeyen standart dilin sesleriyle ilgilidir (bkz. 2a giriş bölümü). Alıştırma aynı zamanda sözcük dağarcığını genişletmeye de yardımcı olur.

Kreş-3. Sınıflar

5-15 dk.

Materyal:
Sözcük listeleri; küçük ayna;
uygun resimli kâğıtlar

Önsöz

Bu alıştırmaların birincil bağlamı, ana dilde okuma yazmayı öğrenme çerçevesinde belirli bir sesin tanıtılmasıdır (1. sınıfın sonu veya 2. sınıfın başı). Yazıya paralel olarak doğru sesletim de öğretilmelidir. Bazı sesletim çalışmalarının telaffuzda, hala hata varsa kreşte yapılması ya da üst sınıflarda tekrarlanması tabii düşünülebilir.

a) Tekrarlama alıştırmaları

- Söz konusu sesin içinde bulunduğu kelime listesi öğretmenin önünde (ya da zihninde) olur. Bir veya birkaç öğrenciyle oturur ve kelimeler anlaşılır şekilde söyler. Öğrenciler kelimeleri anlaşılır şekilde tekrarlar (koro halinde değil, tek tek ardıl şekilde).
- Diğer seçenek: Öğretmenin rolü, telaffuzu kusursuz olan yaşı büyük bir öğrenci tarafından üstlenilebilir.

b) El aynalı alıştırmalar

- Bazı seslerin nasıl oluştuğu konusunda bilinçlendirmek için bir el aynası yardımcı olabilir. Öğretmen ağız durumunun örneğin /m/ ve /n/’de nasıl olması gerektiğini gösterdikten sonra öğrenciler telaffuzu dener ve ellerindeki aynada kendilerini kontrol ederler. Bu alıştırmaya yaşça büyük bir çocukla ikili çalışma için de uygundur.
- Bu alıştırmaya bazı seslerde işe yaramaz (örneğin /d/ – /t/). Onun yerine el burada farklı ses verişleri hissetmeye yardımcı olur (/p/ de /b/ den farklı vs.)

c) Dinlemede sesleri tanıma ve sesleri ayırt etme alıştırmaları

- Sesleri tanıma alıştırmaları: Öğretmen (ya da dile vakıf yaşça büyük bir çocuk) önünde ilgili sesin içinde bulunduğu ya da bulunmadığı kelime listeleri olur. Kelimeleri okur. Öğrenciler aranan sesi içeren kelimelerde parmak kaldırır, diğerlerinde kaldırmazlar.
- Sesleri ayırt etme alıştırmaları (örneğin b – p; d – t; ç – ğ): Kelimelerin bir bölümü ayırt edilmesi istenen iki sestten birini (örneğin /b/); bir bölümüyse diğer sesi (örn. /p/) içerir. Öğrenciler yerinde sinyal verir (örneğin sol veya sağ elini veya b’li ya da p’li harf kartını kaldırarak.)

d) Resimli alıştırmalar

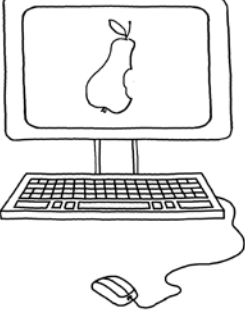
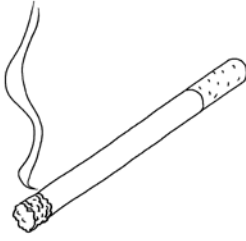
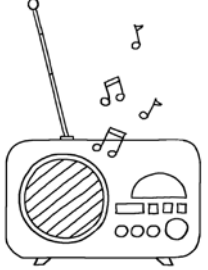
(c alıştırmalarına benzer)

- Sesleri tanıma alıştırmaları: Öğrencilere ilgili sesi içeren veya içermeyen objeli birçok küçük resimli bir kağıt verilir. Aranan sesi içeren objeleri daire içine almaları gerekiyor. Sonunda kelimeler açık ve net telaffuz etmeleri istenir.
- Sesleri ayırt etme alıştırmaları (örneğin b – p; d – t; ç – ğ): Objelerin bir bölümü ayırt edilmesi istenen iki sestten birini (örneğin /b/); bir bölümüyse diğer sesi (örneğin /p/) içerir. Öğrenciler küçük resimleri kırmızı, diğerlerini mavi daire içine alır. Sonunda kelimeleri açık ve net telaffuz eder.

- Diğer bir seçenek: Öğrenciler yerde daire içinde otururlar. Yerde ortada iki kağıt vardır; bir kağıdın üzerinde örneğin "D, d", diğerinde "T, t" yazılıdır. Her çocuğa resimli 5–7 küçük kart verilir. Öğrenciler sırayla küçük kartını gösterir. Bu kart aranan seslerden birini içeriyorsa ilgili kâğıdın, yoksa boş kâğıdın üzerine konur. (Resimli küçük kartlar ya satın alınır ya da hazırlanılır; burada yaşça büyük öğrenciler yardım edebilir.)

e) İşaretlemek önses, içses veya sonses

- Öğrencilere, örneğin üzerinde objeler olan 12 küçük resimli bir kağıt verilir. Objeli resimlerin bir bölümünde ilgili ses başta (önses), bir bölümünde ortada (içses), bir bölümünde sonda (sonses). Her bir resmin altında üç alan vardır. Aranan sesin başta, ortada veya sonda mı olduğu ilgili alana işaretlenmelidir (bkz. tablo).

r nerede?								
								

2

“Anna ... dedi”

Hedef

Öğrenciler bu alıştırma ile, dikkatlice dinlemeyi ve dinleme becerisini çalışırlar, dinlenenin hızlıca işleyip uygulamak zorundadır. Aynı anda öğretmenin yönergelerini takip etmeyi ve edilgen sözcük dağarcığını güçlendirmeyi oyunla öğrenirler.

1.-6. Sınıflar

5-10 dk.

Öneriler:

Bu alıştırma farklı isimlerle dünyaca tanınmış ve yayılmış “Simon says” adlı çocuk oyununa dayanır.

“Anna” ismi tabi kendi dil ve kültüründe bir isimle değiştirilebilir.

Plan:

- Öğretmen “Anna ... dedi” ile başlayan bast bir yönerge verir. Örnekler: “Anna: Sessizce sınıfta dolaşın, der.”, “Anna: Ellerinizi çırpın, der.”.
- Öğrenciler bu yönergelere, sadece “Anna ... dedi”yle başlarsa, uyarlar. Öğretmen yönergeyi “Anna ... dedi”siz verirse (örneğin “Öne gelin!” derse), öğrenciler bu yönergeyi pas geçmek zorundadır.
- Bu kurala uymayan (“Anna ... dedi”yle başlamayan bir yönergeye uyarsa), belli bir süreliğine veya birkaç tur oyundan çıkar.

Anna’nın söyleyebileceklerine öneriler:

- ▶ “Anna; sağ dizinize dokunun! dedi.”
- ▶ “Anna; sandalyede dikilin”
- ▶ “Anna; yaşlı bir adam / yaşlı bir kadın / bir kral / sessizce yaklaşan bir Kızılderili gibi / bir maymun gibi yürüyün! dedi”

Seçenekler:

- Öğretmenin yerine çocuk yönergeleri verir.
- Öğrenciler Anna’nın dediğinin tersini yaparlar. “Anna; oturun! dedi” yönergesinde ayağa kalkarlar.

3

“Senin görmediğin bir şey görüyorum”

Hedef

Öğrenciler sözel kelime dağarcığını oyunla güçlendirir, ifade ve dinleme yeterliğini çalışmış olur.

Kreş-6. Sınıflar

5-20 dk.

Materyal:
Belki resim kitabı

Öneri:

Oyun sınıfla, küçük grupla ya da ikili ekiple oynanabilir.

Plan:

- Çocuk, aklında sınıf ortamından herkesin görebildiği bir nesne tutar (örneğin yazı tahtası, kapı kolu, lamba ...) ve “senin görmediğin bir şey görüyorum” der.
- Diğer öğrenciler bunun üzerine bu nesneyi bulmak için soru sorar. “Evet” ya da “hayır” ile cevaplanacak sorulara izin vardır; (örneğin “Mobilya mıdır?”, “Kırmızı mıdır?”). Zekice sorularla olası nesneler adım adım elenebilir. Örneğin: “Sınıfın sağ tarafında mıdır? Büyük müdür? Yeşil midir?”. Cevap olumluysa çocuk sorularına devam edebilir; cevap “hayırsa” sıra başka çocuğa geçer.
- Çocuk aranan nesneyi bulur bulmaz (“Yazı tahtası mı?” “Evet!”), bu sefer nesne seçme sırası kendisine geçer, diğerleri de bulmaya çalışır.

Seçenekler:

- Oyun küçük bir grupla gerçek nesnelerin yerine üzerinde birçok nesnenin bulunduğu resimlerle de oynanabilir (“bilmeceli hikâye resimler” çok uygun).
- Öğrenciler, nesne yerine ünlü bir kişi, öğrenci arkadaşı, bir meslek veya önceden kararlaştırılmış bir konuyla ilgili başka kavramlar düşünürler.
- Öğretmen, dersin konusuyla ilgili bir nesneyi bir kutu veya benzeri bir şeyin içinde saklar. Öğrenciler ne olabileceği konusunda tahmin yürütürler. Bu öneri, ders girişi olarak uygundur (örneğin saklanmış bir güneş gözlüğü “tatil” konusuna giriş bölümünü oluşturabilir).
- Öğrenciler nesne yerine kapalı gözlerle çevre sesleri ve insan seslerini bulmaya çalışır. Bu öneri, dinleme becerisini geliştirmeye ve konsantrasyonu arttırmaya yarar.

4

“... birisini bul.”

Hedef

Bu alıştırma iletişimsel yeterlikleri ve dinleme becerisini basit bir şekilde ve oyunla çalıştırır. Öğrenciler ayrıca soru sorarak, iyi dinleyip uygun cevap vererek birbirine daha iyi tanımaya başlar.

1.-9. Sınıflar

10-20 dk.

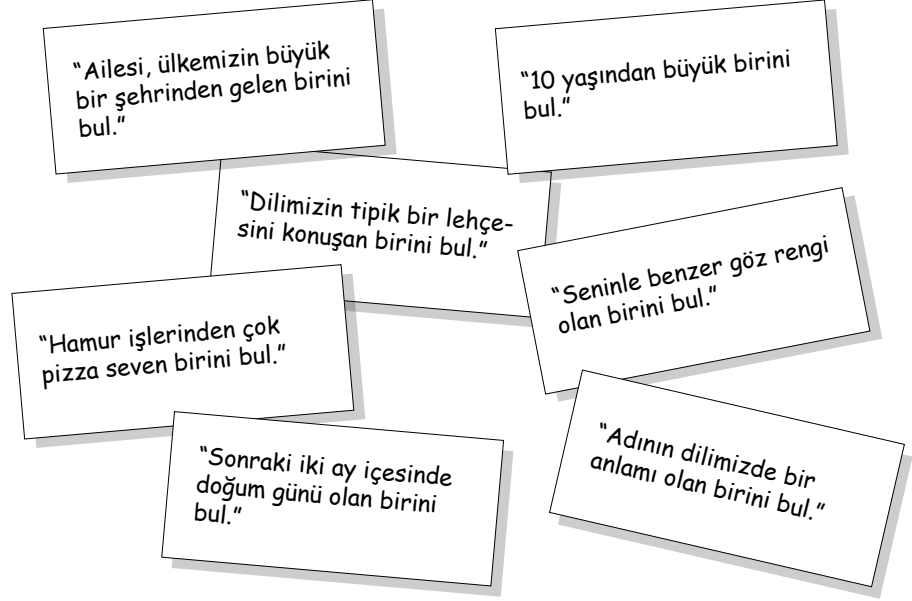

Materyal:
Yönergeli kartlar, öğretmen tarafından hazırlanmış (öğrenci başına 2-3 kart)

Kaynakça:
Piel (2002), S. 103
(bkz. Kaynakça).

Plan:

- Öğretmen her öğrenciye iki – üç yönergeli kart verir. Öğretmen bu kartlara yönergeler hazırlamıştır, örneğin:

- Öğrenciler sınıfta dolaşır ve arkadaşlarına kartlarındaki soruyu sorar (tabi değiştirerek): “Ailen ülkemizin büyük bir şehrinde mi geliyor?” vs. (Ya da: Söz konusu çocuk aynı karta imza atar). Birden fazla öğrenci de aynı karta imza atabilir.
- Tüm kartlar imzalandıktan sonra (ya da 10 dk. sonra), öğretmen sınıfta, çocukların arkadaşları hakkında neler öğrendiklerini konuşur.

Notlar:

- Yönergeler, tüm öğrenciler en azından birini bulması için basit olmalı.
- Yönergeleri 2-3 farklı düzeyde farklı renkte kartlara yazılması (yeşil = basit, mavi = orta zorlukta, kırmızı = zor vs.) düşünülebilir. Renkler yaşa veya gelişim düzeyine göre dağıtılır.
- Yönergeli kartlar yaşça büyük öğrenciler tarafından hazırlanabilir.
- Kartları defalarca kullanmak için lamine edilebilir ya da poşet dosyalara konabilir.

5

“Sıcak Koltuk”

Hedef

Öğrenciler edilgen ve etkin sözlü dağarcığını kelimeleri farklı anlatımla anlatıp bulmaya çalışır. Aynı zamanda ana dilde cümle örneği dağarcığını çalışırlar.

3.-6. Sınıflar

10-20 dk.

Plan:

- Öğretmen, sınıfı iki güçlü gruba böler (A ve B). İlk önce “sıcak koltuğa” (=sandalye) oturacak iki öğrenci belirler. Tahtanın önünde duran iki sandalye vardır; sınıfa doğru. Bir öğrenci A grubunu, diğeriye B grubunu temsil eder.
- Öğretmen yazı tahtasına bir kelime yazar (örneğin “pasta” veya “bizim başkentimiz” veya “gizlice sokulmak”). Tüm öğrencilerin bildiği bir kavram olmalı; sıcak sandalyelerde oturan öğrenciler sınıfa doğru bakar ve kelimeyi görmemeliler.
- Öğretmenin komutuyla iki grup da, sıcak sandalyedeki grup arkadaşına yazı tahtasındaki kelimeyi anlatmaya çalışır. Kelimeyi veya kökünü kesinlikle telaffuz etmemeliler (ederlerse söz konusu grup o an kaybeder). Şöyle olabilir, arkadaşları, sıcak sandalyede oturan çocuğa sırayla ipucu fısıldarlar. Sıcak sandalyelerde oturan iki öğrenci, ipuçları sayesinde yazı tahtasında yazan kelimeyi bulmaya çalışırlar.
- Sıcak sandalyelerde oturan iki öğrenciden birisi, kelimeyi söyler söylemez, söz konusu grup kazanmış olur.
- Artık bir başka kelime ve sıcak sandalyede başka öğrencilerle oyuna devam edilir.

Seçenekler:

- Özellikle ADE veya güncel konu bağlantılı kavramlar seçilir (örneğin: köken ülke akarsuları; tarihten önemli kişilikler). Oyun böylelikle yeni bir konuya giriş olarak da kullanılabilir. Bu oyun yaşça küçük öğrenciler için zorsa bu şekliyle sadece yaşça büyüklerle oynanır küçüklere de daha basit şekli düşünülür.
- Öğrenciler kelimeleri kendileri seçer, ya tamamıyla serbest ya da öğretmenin vereceği konuyla ilgilidir. Öğretmen, öğrencilerin önerilerinden uygun kelimeleri seçer.

Çocuk Şiirler ve Kafiyele; Şiirler ve Şiir Sanatı

Çocuk şiirleri, kafiyele ve şiirlele çalışmak dil gelişiminin farklı yüzlele için önem taşır (sesletim, sözcük dağarcığı, sözdizimsel dağarcık, edebi eğitim vs.). Her yaş düzeyinde kullanılabilir ve kullanılmalıdır da, kreşteki basit bir çocuk şiir kafiyesinden üst düzeyde lirik şiirle çalışmaya kadar. Aşağıdaki öneriler kreş ve alt sınıflarda çocuk şiiri ve kafiyelele girişle sınırlı tutulmuştur.

Kreş-3. Sınıflar

10–15 dk.

Materyal:
Uygun şiir mısraları,
kafiye ve şiirler.

Öneriler:

- Her kültürde bilinen çocuk mısraları ve kafiyeleri dil gelişimi için ilk bakışta sanıldığından daha önemlidir. Ritmik ve tekrarlı okumaya elverişli yapısıyla, sadece kelimeleri değil, bütünüyle söz kalıplarını oyunla hatta telkinle işlemeye yardımcı olur. Böylelikle sesletim, sözcük dağarcığı ve dil yapılarının gelişimine katkıda bulunur. Aynı mevzu üst sınıflarda şiirlerle çalışma için de geçerlidir. Öğrenciler burada sadece kültürlerinin önemli bir hazinesiyse tanışmaz; lirik metinler sayesinde günlük dilden çok farklı dilin kullanımına ait ince farkları ve kendine özgü olanakları tanır. Öğrencilere bu olanak ve boyutları kazandırmak, kolay olmayan ama önemli ve güzel bir görevdir. Üstesinden gelirken ne derece başarılı olunacağını Güneydoğu Avrupa'daki birçok ADE sınıflarının etkileyici şiir sunum önerileri de göstermektedir. Bkz. aşağıda Ünite 29.
- Kaynakça: Silvia Hüsler (2009) (bkz. Kaynakça).

Olası Plan:

- Öğrenciler rahat bir şekilde oturur veya uzanır ve gözlerini kaparlar.
- Öğretmen şiir veya kafiyei yavaş, anlaşılır ve sesli bir şekilde okur.
- Şimdi herkes bir çember oluşturur. Öğrenciler birlikte duyduklarını, hangi kelimeleri anlamadıklarını ve hayallerinde canlandırdıkları resimleri konuşurlar.
- Şiir veya kafiyei göre birlikte şiirin sunumuna uygun jestler, hareketler vs. çalışılır.
- Öğretmen şiir veya kafiyei hareketler eşliğinde tekrar okur. Çocuklar, öğretmenin hareketlerini taklit ederler.
- Çocuklar istedikleri anda şiir okumasına ve hareketlerine eşlik eder. Öğretmen bitirme evresinde tamamen saf dışı kalabilir.

Seçenekler:

- Belli bir (zam)anda şiir/kafiyenin okunmasına giriş: Şiir/kafiye örneğin oda toplamada hedef odaklı bir destek olacaksa öğretmen olarak bu durumda tekrar tekrar okumak yararlı olacaktır. Çocuklar şiiri böylelikle fark etmeden algılayıp zamanla kendiliğinden okuyacaktır.
- Resimlerle giriş (örneğin hayvan mısraları): Öğretmen, yönelim ve destek yardımı olabilecek uygun resimleri bulur.
- Değişiklik olarak şiir veya kafiye giriş bölümü, yaşça büyük öğrenciler tarafından üstlenilebilir.

Notlar:

- Şiir/kafiye, çocukların zamanla kendiliğinden söyleyebilmeleri için sıkça tekrarlanmalıdır.
- Hareketler ve jestler kelimeleri hafızaya kaydetmeye yardımcı olur; çocuklar şiir/kafiyeyi unuttuklarında hafıza desteği olarak kullanabilirler.

7

Tekerlemeler, Dil Oyunları

Hedef

Tekerlemeler (Almanca 'da dili zorlayan hızlı konuşma mısraları, İngilizce 'de tongue twisters) diğer çocuk mısraları ve küçük dil oyunları ile neredeyse tüm dillerin sabit parçasıdır. Bu mısralarla "çalışmak" hem oyun demek, hem eğlenceli, aynı zamanda dikkatli dinlemeyi ve dikkatli telaffuzu da geliştirir.

Kreş-3. Sınıflar

5-10 dk.

Materyal:

Kendi dilinde tekerlemeler öğretmen ve öğrenciler tarafından toplanmış.

Kaynakça:

Farklı dillerde tekerlemeler örneğin

şu linkte bulunabilir:

<https://www.heilpaedagogik-info.de/zungenbrecher/287-zungenbrecher-deutsch-sprueche.html>

Plan:

- Öğretmen bir tekerleme okur ve öğrencilerle kafiyeli kısımlara göre çalışır.
- Öğrenciler tekerlemeyi kendi başına, ikili veya gruplarla çalışırlar.

Seçenekler:

- Öğretmen tekerlemeyi 2-3 kez söyler ve öğrencileri dinleme anlama sebebiyle kendi başlarına tekrar okumaya davet eder (yukarıda belirtilenden daha az sistematik bir giriş).
- Öğrenciler kendi tekerlemelerini getirir ve diğer çocuklara öğretirler.
- Öğrencilerin evde ve akraba çevresinde sorup öğrendikleri tekerlemeleri veya benzer dil oyunlarını yazıya döktükleri toplu proje mükemmel bir çerçevedir. Bu toplu oyunlar bir kitapçık ve işitsel veriye (CD, MP3) dönüştürülmelidir. Bu proje örgün ders ve diğer dil gruplarıyla da koordine edilebilir, bkz. giriş bölüm 4.

Notlar:

- Tekerlemeler zordur. Aslında sözel yeterlikleri iyi olan yetişkinler ve öğrenciler hiç değilse başlarda zorlanacak ve konsantrasyon gerekecektir. Yine de bir üniteye kısa, eğlenceli bir giriş olabileceği gibi arada veya bir üniteyi bitirmek için de uygundur.
- Çocukların yeterliklerinin belirlenen hedef doğrultusunda artması için oyun karakterine rağmen olası en doğru konuşma tekrarı yapmak hedeflenmelidir.

Hedef

Rol oyunları dersi rahatlatmaya, durumları ve metinleri derinlemesine anlamaya yarar ve dil çalışmasının kusursuz bir şeklidir. Çocuklar burada kendini ifade etmeyi, tartışmayı öğrenmeyi, dili biçimlendirmeyi ve etkili kullanmayı öğrenirler.

Kreş-3. Sınıflar

10-25 dk.

Materyal:
Belki çok az araç gereç.

Öneri:

Aşağıda verilen öneride zorlu 26-28 Üniteler karşın (gerçeğe yakın oyunlar, gerçek dışı oyunlar, tiyatro oyunları) çok basit, çocukların belirlediği, ana dil eğitiminde alt yaş grubuyla oynanan rol oyunları gibi.

Plan:

- Öğretmen 2-3 öğrencili gruplar oluşturur, sonrasında öğrencilerin düşünüp bir oyun sahnesi tasarlayıp sahnelemeleri istenir. Başarılı ve daha zayıf çocuklar koordineli çalışıp öğrencilerin kendilerini gösterebilecekleri şekilde gruplara ayrılmalıdır.

- Gruplara Yönerge: "Birlikte çalışmak istediğiniz günlük yaşamdan bir konuşma sahnesi düşünün." Belki ek öneriler gerekli olur: Komik bir oyun olabilir, köken ülkede tatilden bir sahne, dilde bir yanlış anlama, okuldan bir şey Sahne süresi en fazla 5 dakika olabilir.
- Gruplar 10 dakikada hazırlanır, sonra birbirine veya tüm sınıfa oynarlar. Diğer öğrenciler önceden hazırlanan bir dizi soruya ilişkin geri bildirimde bulunurlar, örneğin "Bu sahne neden hoşumuza gitti, neden gitmedi?" Sunma biçimi ve anlaşılabilirliği nasıldı? Dili konusunda dikkatimizi çeken neydi?

Seçenekler:

- Günlük yaşamdan bir sahne yerine çıkış noktası olarak başka durumlar verilebilir: Masal dünyasından, gelecek zamandan (50 yaşına geldiğinizde), hayvan dünyasından, vs. Bkz. 26–28 niteler.
-

Notlar:

- Açık ve net yönergeler önem taşır: Hazırlık ve oyun için gerekli süre; dövüş ve kovalamaca sahneleri olmayacak, mümkünse daha çok konuşma olmalıdır.
- Bu alıştırma için gerekli süre, istenilen şekilde değiştirilebilir. Daha fazla süre planlanırsa diyaloglar daha uzun, gruplar daha büyük olur. Bunun yanı sıra diyaloglar araç gereç ve küçük kulislerle donanabilir.

Bölüm II: İkili ve Grup Görüşmelerinde Uygun Davranışlar

Hedef

Öğrenciler ikili ve grup görüşmelerinin başarısında önem taşıyan kuralları tanır ve çalışır. Böylece iletişimsel ve sosyal becerilerini geliştirip ana dillerinde grup tartışmaları çerçevesinde de uygun şekilde davranmayı öğrenirler.

2.-9. Sınıflar

15-30 dk.

Materyal:
Belki afiş.

Öneriler:

- Etkin görüşmelerin ve tartışmaların mümkün olabilmesinin şartı, belli konuşma kurallarına ve demokratik davranış biçimlerine uymaktır. Bu özel ortamda olduğu gibi, konuşma eğitiminin sosyal ve dil eğitiminin hedeflendiği okul ortamında özellikle geçerlidir. Buna uygun bir kültürün oluşturulmasının uzun bir süreç olduğu ortadır, üzerinde de sürekli çalışılmaktadır.
- Öğrenciler için geçerli belli kurallarının yanında ikinci aynı oranda önemli bir boyut vardır. Bu da öğretmeni ve onun görüşme ve tartışmalardaki tutumuyla ilgilidir. Girişte 3. bölüm, bu konuyu işlemektedir; biz sadece öğretmenin geri planda kalması, açık soru ve fikirlerin geri bildirimli ifade edilmesi, öğrencilere sunuculuk işlevlerinin delege edilmesi gibi ipuçlarını hatırlatırız.

Konuşma Eğitiminin Oluşturulması ve Esasları:

- İletişimin, örneğin birinin diğerlerini sürekli bölmesi ya da saygısızca saldırmasıyla bozmak gibi gerçek bir durumdan yola çıkmak en iyisidir. Böyle durumlara "Nasıl daha iyi ve eşit şartlarda tartışabiliriz?" sorusuyla görüşme yaratılabilir.
- İlk iki veya üç (daha fazla değil!) kural konuşulur, kararlaştırılır ve bir afişe yazılır. Önemli olan, bu kuralların sadece öğretmen tarafından verilmesi öğrenciler tarafından oluşturulmasıdır. Öğrenciler büyük bir olasılıkla konuşma kültürü ve kuralları konusuna yabancı değillerdir. Konuşma kurallarına örnekleri aşağıda bulabilirsiniz.
- Sonraki 2-3 haftada kurallar çokça çalışılır. Sınıftan biri yetkili olarak belirlenebilir; birisi kuralı ihlal ettiğinde hemen müdahale edebilir.
- Takip eden aylarda kurallar geliştirilir, işlenir ve yukarıda belirtildiği gibi çalışılır.
- Düzenli olarak konuşma kültürünün nasıl değiştiğini ve öğrencilerin nereden düzeltme potansiyeli gördükleri sorusuna tartışma yapılmalıdır.
- Bazı kuralların küçük yardım stratejileriyle desteklenebilir; bkz. aşağıda örnekler.

Konuşma kurallarına örnekler:

- Sesli ve anlaşılır şekilde konuşurum.
- Konuşanı dinlerim.
- Kimseyi bölmem.
- Söz almak istediğim zaman parmak kaldırım.
- Arkadaşlarımın fikirlerine saygı duyarım.
- Fikri sebebiyle kimseyle dalga geçmem veya kimseye gülmem.
- Tartışmanın konusundan sapmam.
- Benden önce konuşanın söyledikleriyle bağlantı kurarım.
- Konuşurken arkadaşlarımın gözlerine bakarım.

Belli kuralların uygulanması için "destek stratejileri" örnekleri:

- Kimseyi bölmeme kuralına: Konuşan çocuk elinde bir top veya taş tutar. Konuşmasını bitirdiğinde topu parmak kaldıran başka çocuğa verir. Böylece sadece elinde top olan çocuk konuşur.
- Etkin dinleme veya önce konuşan kişiyle bağlantı kurma kuralı: 2–3 tartışma sırasında her konuşma "XY... .. dedi. Şahsen ben bu konuyu şöyle görüyorum" ile başlamalıdır. Bkz. aşağıda özel tümce yapı taşları (cümle söz kalıpları) Ünite 12.
- Etkin dinleme seçeneği: Her öğrenci tartışma sırasında en az bir kere soru sormalı ("XY, doğru mu anladım: mu demek istedin?").
- Öğretmenin merkezi konumundan uzaklaşabilmesi için yardım stratejileri:
 - a) Öğrenciler kendileri birbirini kaldırır (veya topu birbirine verir, bkz. yukarı).
 - b) Her büyük tartışmada üst sınıflardan bir çocuk sunucu olarak belirlenir. Bu çocuk tartışmaya öğretmenle birlikte hazırlanır, başlangıç soruları veya fikir önerileri hazırlar ve devamını yönetir. Öğretmen sadece acil durumlarda araya girer. Bkz. aşağıda Üniteler 14 ve 15.
- Tüm öğrencilerin konuşmaya katılması için yardım stratejisi: Her çocuğa üç düğme, ataç veya küçük kâğıtlar verilir. Öğrenciler dairede oturur; tartışmaya katkı veren ortaya yere bir düğme koyar. Hedef, tüm öğrencilerin düğmelerini yere bırakmasıdır. Bu yöntem bazı öğrencinin fazla, diğerlerininse az konuşmasını önler.

Hedef

Öğrenciler bir konuyla ilgili bilgi edinmeyi ve planlamayı öğrenirler, ana dilde hedef odaklı kendilerini ifade edebilmeyi öğrenirler. Alıştırma yazılı metnin planlanması bağlamında bulunan alıştırma yazılı metnin sözlü karşılığını oluşturmakta; bkz. "Ana Dilde Yazılı Anlatım Becerilerinin Geliştirilmesi" 8-10, 13, AB1, 16. Ayrıca bkz. 11 ve 22.

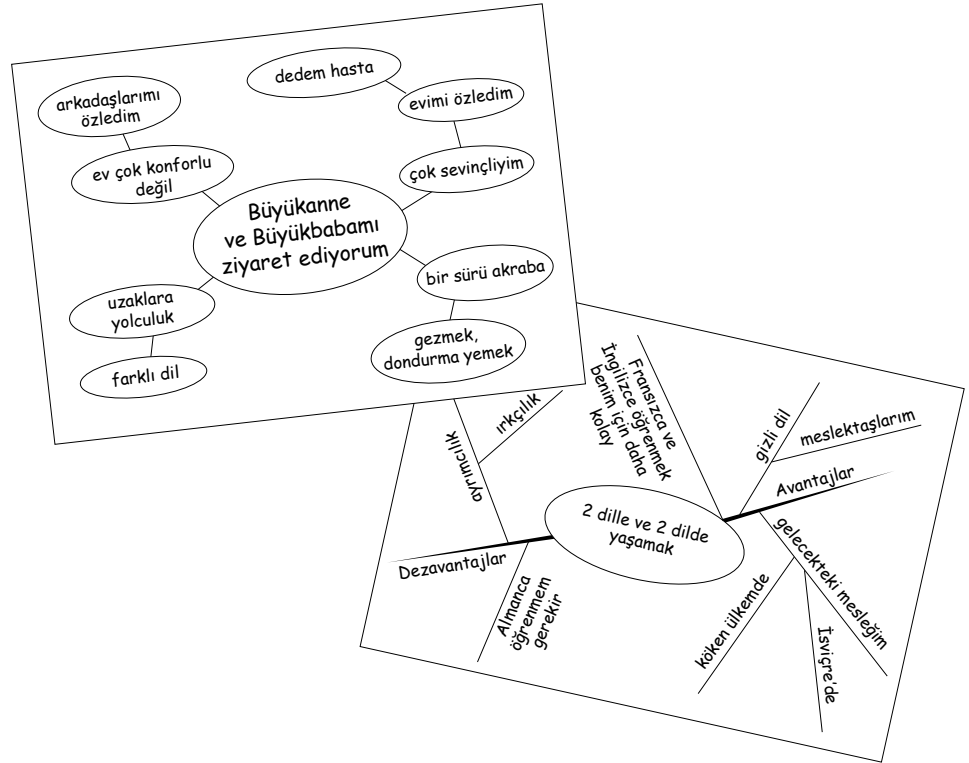
1.-4. Sınıflar

20-45 dk.

Plan:

- Öğretmen konuşma konusunu söyler (örneğin "Köken ülkemizde ve burada boş zaman" veya "20 yıl sonra nerede yaşamak isterim?").
- Öğrencilere 5-10 dk. süre verilir. Konuşma konusuna ilişkin neler söyleyebileceklerini ve söylemeyi istediklerini tek olarak düşünmeleri istenir. Düşüncelerini not veya resim, hafıza (mind map) veya küme haritası (cluster) şeklinde ifade etmeleri istenir (bkz. "Ana Dilde Yazılı Anlatım Becerilerinin Geliştirilmesi" kitapçığında 8.1 ve 8.2). Aynı zamanda bu düşünce ve katkılarının konuşma sırasını düşünmelidir.

- Öğrenciler düşüncelerini şimdi ikili grupta görüşürler. Burada belirsizliklerin konu edilmesine ana dile ilişkin sorular da dahildir.
- Sınıf görüşmesi sırasında sorular üzerinde durulur ve belki yazı tahtasında konuyla ilgili küçük bir temel sözcük dağarcığı hazırlanır. Buraya mümkünse tartışmaya uygun söz kalıpları da eklenmeli ("Ben bu konuyu görüyorum"; "Benim fikrime göre ", vs., bkz. 2c. giriş bölümü).
- Büyük grupta ya da daha küçük gruplarla belirtilen konuyla ilgili konuşma yapılır, tabi o ana kadar öğretilen konuşma kurallarına da riayet ederek (bkz. yukarı Ünite 9).
- Akabinde konuşmanın niteliği ve de dile dair olası sorunlar üzerine kısaca görüşülür.

11

“Think – Pair – Share” : Grup Görüşmesine Hazırlanmanın Alternatif Yöntemi

Hedef

Öğrenciler, birlikte öğrenme yöntemiyle, konuşma üzerine özet bilgi edinir ve konuya ilişkin katkılarını, koordineli biçimde planlamayı öğrenirler.

1.-6. Sınıflar

15-40 dk.

Öneri:

- “Think – Pair – Share” (= Düşün – İkili Tartış – Paylaş) birlikte öğrenmenin tanınmış ve oldukça yaygın şeklidir:

1. (yalnız) düşünme,
2. sonuçlar ikili ya da üçlü görüşülür,
3. varılan ortak sonuçlar büyük grupta sunmak üzere üç adımda toplanır.

Bu yöntem, konuşma eğitimi alanına uygulandığında, asıl tartışma öncesi düşünce ve katkıları toparlayıp planlamaya ve sonrasında grup görüşmesine dahil etmeye yardımcı olur.

- Öneri 10’da tanıtılan yöntemle yakından bağlantılıdır. Ayrı olarak özellikle “Think – Pair – Share” yöntemini başka bağlamdan (örgün ders, diğer dersler) tanıyan sınıflara bakarak tanıtıyoruz. Burada bu yöntemin üç evresi özellikle açıkça adlandırılıp ayrılmalıdır.

Plan:

- Öğretmen konuşma konusunu tanıtır (örnekler bkz. yukarı Ünite 10).
- “Think” evresi: Öğrenciler konuya ilişkin fikirlerini tek başına sessizce bir kâğıda yazarlar. Olası yönlendirici sorular öğrencilere (yazı tahtasında) verilir:
 - Konuşmanın konusu nedir? Hedef nedir?
 - Bu konuda hangi düşünce ve resimler gelir aklına?
 - Konuyla ilgili hangi deneyimlere sahipsin?
 - Bu konuyla ilgili neler biliyorsun?
 - Bu konuda neyi önemsiyorsun?
 - Bu konuda seni ilgilendiren konular hangileridir?
- “Pair” evresi: Öğrenciler ikili veya üçlü grupta notları yardımıyla düşüncelerini açıklarlar. Bilinmeyenleri sorup açıklama ile azaltmaya çalışırlar. Ana dille (eksik kavramlar vs.) ilgili soru ve sorunlar da konuşulur.
- “Share” evresi: Sandalyeler daire içinde dizilir; öğrenciler düşüncelerini, deneyim veya sorularını konuşma grubunda (tüm sınıf, düzey grupları) dile getirir. Tartışma grubunun sunuculuk görevi öğretmende veya – mümkünse – bir çocukta.
- a) Yöntemin adımları ve b) konuşmanın niteliği ve olası sorunlara yönelik “tartışma yorumu” yapılabilir. Burada dile ilişkin soru ve zorluklar mutlaka konuşulmalıdır (ana dilde konuşma yeterliğine ilişkin daha neler düzeltilebilir; nasıl?).

Hedef

*Alıştırma iki önemli iletişimsel yeterliği geliştirir:
1.) dikkatli dinlemeyi ve 2.) bir tartışmanın bağlamına, daha doğrusu tutarlılığına dikkat etme becerisi.*

3.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:
Cümle kalıpları için büyük
kâğıt şeritleri ya da afiş

Öneri:

Bu alıştırma Ünite 9'da tavsiye edildiği gibi önemli bir konuşma kuralıyla ilgilidir ("Benden önce konuşanın söyledikleriyle bağlantı kuruyorum"). Öğrenciler, bu kuralı uygulamaya koymak adına cümle kalıpları yardımıyla desteklenir. Cümle kalıplarıyla çalışma için bkz. giriş 2c "Genişletilmiş Söz Kalıpları".

Plan:

- Öğretmen, iyi ve tutarlı bir konuşmanın sadece katılanların, örneğin önceki konuşmacının söyledikleriyle bağlantı kurduklarında mümkün olacağını anlatır. Öğrencilerle bunun için olası söz kalıpları, cümle kalıpları kâğıt şeritleri üzerine ya da afiş olarak hazırlarlar.
- Öğretmen deneme için bir sav ortaya atar ve öğrencileri listelenmiş cümle başlangıçlarıyla bağlantı kumalarını ister (örneğin "Okul zamanı cep telefonlarının yasak olmasını yararlı buluyorum"). Bu alıştırma başka iddialarla tekrarlanır ta ki öğrenciler prensibi anlayıncaya kadar.
- Sonraki 2-3 grup veya sınıfça görüşmelerde, önceden verilen hazır veya kendi kurdukları cümlelerle bir önceki konuşmacıyla bağlantı kurulmasına özellikle dikkat edilir. Görüşmenin akabinde cümle kalıpları ile ilgili deneyimler de yansıtılır: Cümle kalıplarından hangileri özellikle yararlıydı? Kullanabileceğimiz başka cümle kalıpları var mıdır?

İlgi ve Bağlantı
Kurmaya İlişkin Cümle
Kalıbı Örnekleri:

- XY'ye bir şey daha sormak istiyorum: ...
- Bu konuya ilişkin şunu da söylemek istiyorum: ...
- XY ... İddia etti, ama ...
- XY'le aynı fikirdeyim. Ben de ... buluyorum.
- XY'nin söylediğini kabul etmiyorum, çünkü ...
- XY'nin kastettiğine şunu eklemek isterim: ...
- Seni doğru anladıysam ...
- ... fark ettim.
- ... olduğunu deneyimledim.
- ... iyi/kötü buluyorum./ ... dışında hoşuma gidiyor/gitmiyor.

Hedef

Öğrenciler, geri bildirimle çalışmanın yapıcı şekillerini öğrenip çalışırlar. Geri bildirimlerle doğru, hedef odaklı ve dostça dile getirmeyi ve diğerlerinden aldıkları geri bildirimlerle de olumlu ve eleştiriye açık bir şekilde çalışmayı öğrenirler.

3.-9. Sınıflar

15-25 dk.

Materyal:
Öğrencilerin ellerinde
önceden yazdıkları
(aşağı yukarı yarım sayfalık)
kısa metinler olmalıdır
(seçenek için bkz. aşağıda).

Öneriler:

- Geri bildirimlerle yapıcı şekilde çalışmak ikili ve de ekip çalışmasında iyi bir konuşma kültürünün esaslarındandır. Öğrencileri bu konuda kalıcı olarak desteklemek için uygun alıştırmaların sıkça tekrarlanıp değiştirilmesi gerekir.
- Önemli olan geri bildirim kurallarını çocuklarla önceden belirlemektir. İki temel kural:
 1. Geri bildirimler ben biçiminde verilir (örn. "Ben ... buluyorum", "... benim hoşuma gidiyor [gitmiyor]")
 2. Görüşler sebeplendirilmelidir (örn. "Ben senin metnini ... sebeple buluyorum", "Senin ... yapman beni rahatsız ediyor", "Sen ... yaptığın için ...").

Plan:

- Öğrenciler ikili gruplara ayrılır. Çocuk A çocuk B'ye metnini okur.
- Çocuk B dikkatlice dinler ve düşünce ve duygularına dikkat eder.
- Çocuk B kendince geri bildirimde uygun yönlendirici soruları cevaplar. Bunlar, ilgili metin için belirlenmiş kriterler veya "Senin çalışmada hoşuma giden, gitmeyen nedir?" "Kesinlikle aynı kalmasını istediğim nedir, neyi değiştirdim/düzeltdim?" gibi genel sorular da olabilir.
- Çocuk B çocuk A'ya notlarını ifade eden geri bildirimini verir.
- Alıştırma değiştirilmiş rollerle yinelenir.
- Genel platformda olası tartışma/görüşme: Geri bildirim sırasında neler iyi gitti/ ne daha az iyiydi; aldığım geri bildirimleri nasıl buldum?

Seçenekler:

- Geri bildirim sadece metin bağlantılı vermek yerine bir çizim, sunum veya başka bir performansa bağlı olarak da verilebilir.
- Geri bildirim büyük gruplarda da verilebilir. Böylelikle geri bildirimlerin sayısı da artar. Aynı oranda geri bildirimleri sürekli yorumlama ve böylece de niteliği artırma olanağı doğar.

Hedef

Öğrenciler (öğretmenin yerine), konuşmaların sunuculuk görevlerini üstlenerek konuşma ve dinleme becerilerini fazladan çalışma olanağı bulurlar. Ayrıca özerklik, sosyal beceri ve demokratik tutum öğrenme konusunda desteklenmektedirler.

4.-9. Sınıflar

30-45 dk.

Materyal:
Rol kartları, öğretmen tarafından veya derste hazırlanmış

Plan:

- Öğretmen, açık ve net konuşma rollerinin dağıtımının, bir tartışmanın niteliğine katkısı olabileceğini açıklar. Akabinde tek tek roller konuşulur ve uygun yönergeli kartlar hazırlanır (öğretmen önceden hazırlamadıysa eğer; rol kart örneği için bkz. aşağıda). Roller, daha doğusu görevler için örnekler:
 - **Konuşma lideri:**
Öğrencilerin konudan sapmamalarına dikkat eder, tümüne hâkimdir ve sorumluluk ağırlıklı olarak ondadır (çok çaba gerektirir).
 - **Yazıcı:**
Olası grup sonuçlarını not eder (çok çaba gerektirir).
 - **Konuşma sırasını yöneten:**
Herkese sırasının gelmesine, daha doğrusu tek bir öğrencinin konuşmaya baskın olmamasına dikkat eder (çok çaba gerektirir).
 - **Kural bekçisi:**
Önemli konuşma kurallarına uyulmasına dikkat eder, örneğin "Sadece bir Çocuk Konuşur" veya "Kimseye Gülünmeyecek" (orta derece zorlukta).
 - **Zaman yöneticisi:**
Verilen süreye uyulmasından sorumludur (kolay).
- Konuşma rolleri öğrencilerin yeteneğine göre tahsis edilir. Öğrencilere rolleri ve yönergeli rol kartları verilir.
- Roller kısa, basit konuşma ile denir.
- Konuşma şu sorularla tekrar gözden geçirilir: Nerede başarılıydık? Düzeltmemiz gereken nedir?

Notlar:

- Roller, gruba ve konuşma sebebine uyarlanmalıdır. Her rolün, grup konuşmasına yararı olmalıdır. Grubun ses düzeniyle ilgili sorunu yok ise, örneğin ses düzeni yöneticisi tahsis etmek gereksizdir.
- Tüm roller önemlidir ama zorluk derecesi birbirinden farklıdır. Böylece tüm öğrencilere etkin bir katkı koyma olanağı verilmiş olur.

Konuşma yöneticisi için rol kartı örneği:

Konuşma Yöneticisi	
1.	Konuşmayı başlatıyorsun. "Bugünkü konuamamızın amacı ..."
2.	Sonra soru soruyor veya fikir soruyorsun. "Bu hedefe ulaşmak için neye ihtiyacımız var?"
3.	Konuşmaya katılanların konudan sapmamalarına dikkat ediyorsun. "Şu anda konumuz bu değildir."
4.	Anlaşılmayan bir şey olduğunda soruyorsun. "... ile neyi kastetmiştin?"
5.	Konuşmayı bitiriyorsun! "Bugün ... kararlaştırdık."
6.	Konuşmaya ilişkin son soruyu soruyorsun: "Ne iyi gitti ne düşünüyorsunuz? Bir dahaki sefere neyi daha iyi yapabiliriz?"

15 Konuşmayı Yönetme

Hedef

Bu ders önerisi, Ünite 14'ün basitleştirilmiş şeklidir ve konuşma eğitimi, demokratik tutum ve serbest konuşma alanında benzer hedefler izler. Tek bir role (tartışma yöneticisi) indirgenirse yaşça küçük öğrencilere (2. sınıftan itibaren) ve daha kısa süreli konuşma turlarına uygundur.

2.-4. Sınıflar

15-30 dk.

Plan:

- Sırada (öğretmen veya öğrenciler tarafından verilen) bir konuşma konusunun olması ya da öğretmenin, öğrencilerin içlerinden seçebileceği yaşa uygun tartışma konuları hazır bulundurması şarttır.
- Öğretmen konuşmanın yönetimini öğrencilere vermek istediğini açıklar. Kim bir kez denemek ister? Tartışmanın yönetimi sırasında acaba nelere dikkat etmek gerekir? (Temel noktalar: Teşvik edici soru ve fikirlerin hazırlanması; zaman çerçevesine dikkat edilmesi; önceden öğretilmiş konuşma kurallarına uyulması.)
- Tartışmanın yönetimini üstlenen çocuk kısaca hazırlanabilir (5 dk.) ve konuşma için bir kaç teşvik edici soru ve fikir not eder. Öğretmen kendisine mutlaka danışmanlık yapmalıdır.
- Çocuk, konu ve hedefleri yazı tahtasına yazarak ve notlarını hazırlayarak tartışmayı başlatır.
- Çocuk, tartışmayı notları sayesinde yürütür.
- Sonunda konuşmanın gidişatı ve edinilen deneyimler yönetimle kısaca gözden geçirilir.

Seçenekler:

- Öğrencilerin yürüttüğü konuşma yönetimi iki kişi tarafından da üstlenilebilir.
- Mümkünse tüm öğrencilere konuşma yönetimini üstlenme olanağı verilmelidir. Tabi bunun için çokça konuşma gereklidir. Her defasında, 5–10 dakikalık süre sonunda sıranın verilmesi de düşünülebilir.
- Öğrencilerce yürütülen konuşma yönetimi, sınıf kurulu vs. gibi biçimlerde çalışılıp uygulanabilir.

16

Planlama

Hedef

Öğrenciler, planlama konuşması sırasında ana dillerinde tartışabilme ve dinleme becerilerini çalışırlar. Aynı zamanda sorumlulukların ve randevuların vs. demokratik bir biçimde belirlenip anlaşılır kurallarla proje bağlamında görüşülerek bağımsız çalışma ve sosyal becerisini de pekiştirirler.

4.–6. Sınıflar

30–45 dk.

Öneri:

Alıştırmanın şartı, öğrencilere (ya da en azından bir grubun aynı) proje için zaman ve konu verilmiş olmasıdır. Bu daha küçük projeler (örneğin üçlü ya da dördü gruplarla köken ülkenin farklı açılarından afişinin hazırlanması), orta zorlukta projeler (örneğin tarih veya coğrafi konu ya da şiir sunumunun hazırlanması) ya da büyük projeler (kitap veya köken dilde metinli cd taslağı; tiyatro, aperitif, şenlik vs. eşliğinde veli akşamının hazırlanması) olabilir. Önemli olan öğrencilerin mümkün olduğunca bağımsız çalışmasına olanak tanıyan süre ve içerik çerçevesinin belirlenmiş olmasıdır.

Plan:

- Öğrenciler projenin hedefini belirler: “Ulaşmak istediğimiz hedef nedir?”
- Öğrenciler fikir toplar: “Hedeflerimizi uygulamaya geçirmenin en iyi yolu nedir?”
- Fikirler grupta veya tüm sınıfta görüşülür. Yönlendirici sorular: “Hangi fikir ve hedefleri uygulamaya koyabiliriz? Kim ne katkı koyabilir?”
- Sonunda yazılı bir plan hazırlanır: “Kim neyi, nasıl, ne zaman, kiminle yapacak?”

Notlar:

- Planlama konuşması ilk başta öğretmen tarafından yönetilir. Sonra konuşma yönetimi ve diğer roller (örneğin protokol yürütme) öğrenciler tarafında üstlenilebilir (bkz. yukarı Öneri 14). Öğretmen sadece izler ve gerektiğinde müdahale eder.
- Gidişat, (ana dilde!) anahtar kavramlar ve belki planlamaya dair diğer noktalar bir kâğıt üzerinde not edilirse bu öğrencilere konuşma ve sonraki çalışmada yön bulmalarına yardımcı olur.

17

Anlatı Çemberi:

Hedef

Anlatı çemberi, okulda kurulan iletişimin basit, ritüele dayalı biçimidir: Öğrenciler, dersin başında bir daire içinde oturur ve birbirine son buluşmadan beri neler yaşadıklarını anlatırlar. Burada serbest konuşma, bir olayın kronolojik anlatımı ve tabi dinlemede de alıştırmaya yapmış olurlar.

Kreş-9. Sınıflar

15 dk.

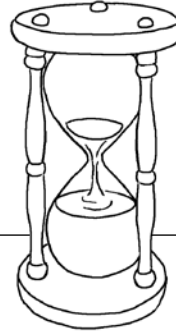

Plan:

- Öğretmen, öğrencileri (veya sadece belli bir düzey grubunu) dersin başında çemberin içine çağırır. Öğrenciler anlatı çemberinin ritüele dayalı şeklini tanır, örneğin geçen haftanın olaylarını sadece 15 dakikalık süre içinde anlatabileceklerini bilirler. Öğretmen de, neler yaşadığını ve zihnini nelerin meşgul ettiğini anlatır.
- Öncesinde giriş yapılmış konuşma kuralları (bkz. yukarı Öneri 9) tabi dikkate alınır. Konuşma yönetimi önceden çalışıldıysa bir öğrenci tarafından da üstlenilebilir (bkz. yukarı Ünite 14 ve 15).
- Dinleme çalışmasında kendini kanıtlamış kural: Öğrenciler anlatmış olan öğrenciye iki soru sorabilirler. Sıradaki çocuk yaşadıklarını anlatır.

Seçenekler:

- Anlatı çemberi başta değil, ders ünitesinin sonunda da uygulanabilir.
- Öğrenciyi meşgul eden güncel bir olay olduğunda anlatı çemberi bununla ilgili bir tartışma için de kullanılır ve gerektiğinde süresi uzatılabilir.

Öneriler:

- Her çocuk konuşmaya katılıp katılmayacağına kendisi karar verir. Ancak öğretmen mümkün olduğu kadar tüm öğrencileri katmaya çalışır.
- Çocuklar çoğunlukla severek ve uzatarak anlatmayı severler. Öğretmen veya konuşmayı yöneten çocuk her öğrencinin söz alabilmesi için kimse-nin uzun konuşmamasına dikkat etmek zorundadır. Kum saatiyle süreyi sınırlamak mümkündür. Kum saatinin kumu aktığı anda (2 veya 3 dk.) çocuğun konuşma süresi de bitmiştir.

Hedef

Bu çalışma, gerekçe sunma dağarcığı ile ilgili stratejilerinin oluşturulup geliştirilmesine hizmet eder. Öğrenciler, belli bir konuya ilişkin fikrini savunmak, uygun gerekçeler bulmak ve başkalarına belki karşıt pozisyon ve görüşlere nasıl tepki vermek istediklerini düşünmek zorundalar.

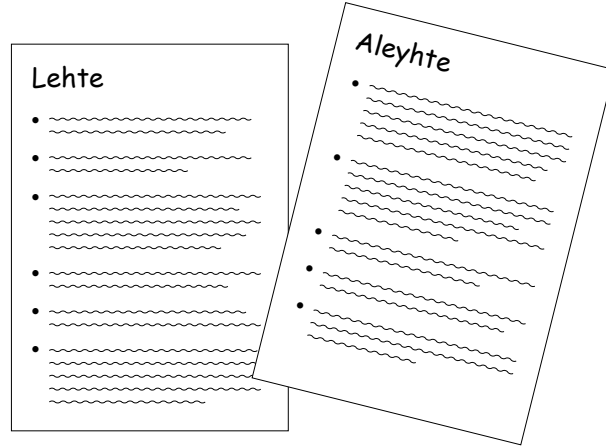
4.-9. Sınıflar

20-40 dk.

Plan:

- Çıkış noktasını oluşturan belli bir tartışma potansiyeline sahip olması gereken ifade, soru, tez (sav) veya iddiadır. Bu ifade, vs. öğrencilerin deneyimlediği dünyadan ("Erkekler neden kızlardan daha fazla özgürlüklere sahip?", "Bazı ebeveynler neden evcil havanlara karşıdır?") ya da politikadan güncel bir habere ilişkin ("Yabancı sayısını düşürme konusunda ne düşünüyorsunuz?") ya da köken ülkeyle ilgili olabilir ("20 yıl sonra nerede yaşamak isterdiniz, burada yoksa ebeveynlerinizin ülkesinde mi, neden?"). Tartışmanın konusu, öğretmen ya da – daha iyisi – öğrenciler tarafından önerilebilir.
- Tartışma, konuya göre ikili veya üçlü gruplarla hazırlanır ya da baştan itibaren, öğrencilerin iki grupta gerekçe sıralamaya hazırlandıkları, lehte aleyhte tartışması olarak planlanır. Önemli olan tüm öğrencilerin, gerekçelerini düşünüp mümkünse not almalarıdır.

- Ana dilde söz kalıpları ve cümle kalıplarının da bir araya getirildiği (ve sonra denendiği) bir ara ders gibi düşünülebilir. Bkz. girişte bölüm 2c ve yukarı Ünite 10 ve 12.
- Esas konuşma veya tartışma için tabi önceden belirlenen konuşma kuralları (bkz. Ünite 9) geçerli, burada özellikle adil ve demokratik tutum gereklidir.
- Konuşma yönetimi ve olası başka roller öğrenciler tarafından üstlenilebilir, bkz. Ünite 14 ve 15. Bilhassa karşıt lehte/aleyhte tartışmalarında farklı yönetici rolleri tanımlamak tavsiye olunur.
- Farklı pozisyon ve taraflar için adil konuşma süresi ve sırasına dikkat etmek, konuşma yönetiminin özellikle önemli görevlerindendir.
- Tartışma sonrasında kısa bir dönüt ve değerlendirme turu yapılmalıdır: İyi giden neydi; başka bir turda neye daha çok dikkat etmeliyiz?

Hedef

Öğretmen ve öğrenci arası öğrenme görüşmeleri, özellikle diyaloga dayalı konuşma biçimlerindenir. Öğrenciler burada, ana dillerini zorlu ve geri dönüşlü bir bağlamda nasıl kullanabileceklerini öğrenirler. Öz değerlendirme yapmayı öğrenip öğrendiklerini, gelişmelerini ve düzeltebilecekleri noktaları görebiliyorlar.

1.-9. Sınıflar

5-25 dk.

Öneriler:

- Ana dil eğitiminde yürütülen öğrenme görüşmelerinin çerçevesini, özellikle iki tür durum belirler:
 - Bir çalışmayla ilgili kısa dönütün söz konusu olduğu daha küçük öğrenme görüşmeleri. Bu tür, ders süresince yürütülebilir, öğretmenin diğer öğrencilerinin sessiz çalışmasına paralel olarak yürütülebilir.
 - Yapılacağı yerin kesinleştirildiği uzun öğrenme görüşmeleri. Daha fazla süre gerektirir ve dersten önce veya sonra yapılmalıdır.
- Öğrenme görüşmesi, her öğrenciyle bir dönemde en az bir kez yerine getirilmelidir. Bu durum, uygulamada çoğunlukla karneyle bağlantılı olarak olur. Somut yönerge (sunum vs.) bağlantılı öğrenme görüşmeleri aynı ölçüde önem taşır.
- Öğretmenin ve öğrencinin görüşmeye hazırlanması yararlı olacaktır.
- Öğrencilere, bunun için somut soru veya yönergeler verilmelidir.
- Öğrenme görüşmesi, istisnai durumlarda iki öğrenciyle birlikte de yapılabilir. Doğru bilgi, fikir ve (Almanca) örnekler internette 'Schulentwicklung nrw – Lerngespräche führen' (= okul gelişimi krv – öğrenme görüşmesi yapmak') arama motoru altında bulunur.

Plan (Örnek):

- Öğretmenin, belli bir çalışmaya ya da bir öğrencinin gösterdiği gelişimine ve destek ihtiyacına ilişkin öğrenme görüşmesi talebi çıkış noktası olabilir. Bir çocuğun, öğretmeniyle belli bir yönerge, sorunu, gelişimi hakkında konuşma talebi de çıkış noktası olabilir.
- Daha temel görüşmelerin öncesinde, uygun ve yeterli zaman çerçevesi belirlenmeli ve konuşma yapmak istediği arkadaşları da hazırlanmalıdır.
- Öğrenme görüşmesi bir özetle biter. Olanaklar: Anlaşmalı kısa bir protokol hazırlanır ya da sonraki haftalar veya sonraki 3-4 ay için somut hedefler kararlaştırılıp yazıya dökülür.

Belli bir çalışmayla ilgili öğrenme görüşmesi hazırlığı için soru örnekleri:

- Lütfen anlat: Bu çalışmada iyi yaptığım neydi?
- Nede zorlandım?
- Kendimi hangi konuda düzeltmeliyim?
- Bir dahaki sefere neyi farklı yapabilirim ve yapmayı da isterim?

Hedef

“Çocuklarla Felsefe Yapmak” birçok batı Avrupa okullarında sevilen ve dil ve düşünme gelişimi açısından değerli bir yöntemdir. Çocuklar ilgilerini çeken ve çoğu zaman cevaplanamayan soruların peşine düşer. Dil olarak sözlü ifade becerisini ve bilginin algılanıp pekiştirilmesini çalışırlar.

1.-9. Sınıflar

15-30 dk.

Kaynakça:
Bkz. internette “Philosophieren mit Kindern” (= „Çocuklarla Felsefe Yapmak”) konulu değişik linklere.

Öneri:

- Konular, öğretmen tarafından önerilir, mümkünse öğrencilerin çevresinden olmalıdır. Bunun için önceden fikir toplamak yararlı olur (fikir önerisi: “Uzun süredir tartışmak ya da daha fazla bilgi edinmek istediğiniz konu ya da sorular düşünün ve not edin. Çok zor sorular da olabilir!”). Sonra sınıfla bu soru dağıtıcısından birkaç soru seçilir ve sonraki aylar boyunca tartışılır.
- Felsefe yapmaya uygun sorular, yetişkinlerin de cevap bulmakta zorlandıkları yerlerde bulunur. Örnekler: “Nereden geliyorum?”, “İyi bir arkadaş nedir?”, “Dili icat eden kimdir?”, “Ölümden sonra ne olur?”, “İrkçilik neden vardır?”, “Sahi ‘yabancı’ ne demektir?”
- Giriş olarak bir resim, hikâye, kitap veya bir obje kullanılabilir.

Plan:

- Oturma düzeni olarak çember kurma önerilir.
- Felsefi konuşma, tüm sınıfla ya da sadece bir veya iki düzey grubuyla yürütülebilir, diğer öğrenciler gerçekten de sessizce kendi başlarına çalışıyorlarsa.
- Konuşma yönetimi öğretmendedir ya da deneyimli öğrenciler tarafından da üstlenilebilir (olası diğer roller için bkz. Ünite 14). Burada önemli olan öğretmenin geri planda kalarak öğrencileri kısıtlamamasıdır.
- Konuşma öncesi en önemli konuşma kurallarını tekrar hatırlatmak yararlı olabilir (bkz. yukarı Ünite 9). Burada özellikle belirtilmesi gereken kural, kimseye gülmek ve her sunumu ciddiye almak gerektiği ve de felsefe yaparken cevapların ne doğru, ne de yanlış olduğudur. Bu kural, konuşmaya katılan herkese en başta tekrar güzelce anlatılmalıdır.
- Felsefe yapmanın odağında, doğru dil kullanımı değil, serbest ifade vardır. Düzeltmeler ve araya girmeler olmamalıdır.

Hedef

Anketler ve röportajlar bilgi edinme şekilleridir; ana dil eğitiminde de önemli büyük bilgi edinme kaynaklarıdır. Niteliği, önemli ölçüde sorgulama şekline bağlı gerçek ifade ve “veriler” sağlar; soruların üzerinde kafa yormak kesinlikle yararına olacaktır. Öğrenciler bu sırada ana dillerini, yeni bir bağlamda farkındalıkla ve idrak ederek uygulamayı da öğrenirler.

3.-9. Sınıflar

30-90 dk.

Materyal:
Belki bir anket/röportaj örneği

Öneri:

- Burada anketten kastımız, örneğin 20 kişinin daha çok, kısa sorulara verdiği cevapların belirlenip sayıldığı sorgulamalardır (örneğin televizyon izleme oranı ya da tatil yerleri gibi konularda). Buna karşın röportajda, uzun cevap ve raporlarla sonuçlanan daha açık sorular sorulur. Röportajlar zahmetli değerlendirilme şekli sebebiyle de, çoğu zaman tek ya da az kişiyle yapılır.
- Röportaj veya anket konusu belli olmalı; genelde dersin de odağında olan ve insanların kendi kültürlerinin bilirküşisi olarak sorgulanacakları konu bütünlüğünden belirlenir. Örnekler: Ebeveynlerimizle, büyükanne ve babamızla ‘eskiden ve bugün boş zaman’ konusunda röportaj. – Arkadaş ve akrabalarla ‘Burada ve köken ülkede serbest zamanı değerlendirme’ konusunda telefon röportajı. Farklı insanlarla ‘Kız ve erkeklerin hakları ve rolleri’ konusunda röportajlar.
- Röportaj ve anketler için mutlaka değerlendirilecek yeni olanaklar, telefon ve skype üzerinden oluşur; yazılı anketler için de e-posta, sms, facebook vs. Bu medyal araçlar sayesinde insanlarla köken ülkelerinde de röportaj yapılabilir, bundan da mutlaka yararlanılmalıdır.

Plan:

- Kendi röportaj ve anketlerini gerçekleştirmeden önce konuya ve “metodolojiye” giriş yapılmalıdır. Öğretmen bunun için ana dil eğitimi dersinde, örgün ders deneyimlerinden kesinlikle faydalanabilir (bu, öğrencilere ya da örgün eğitim öğretmenlerine sorarak çözümlenebilir).
- Giriş için seçenek: Öğretmen bir öğrenciyi günlük bir konuyla ilgili sorgular ve belki bilinçli olarak iyi ve uygun olmayan sorular sorarak pratik bir örneği oynar. Bu ses kayıt cihazıyla, örneğin cep telefonu ile gerçekleştirilir, soru ve cevaplar böylece tekrar dinlenebilir.
- Bu tecrübe idrak edilir ve iyi bir anket veya iyi bir röportaj kriterlerinin belirlenmesi için fırsat kabul edilir. Öğrenciler, kendi anket veya röportajlarında bu kriterlere dikkat etmelidir.
- Anketin hazırlanmasında gerekli adımlar aşağıda sıralanmıştır (röportaj için bkz. aşağıda):

Anket Oluşturma Adımları

- Anketin hedeflerini belirlemek (ne öğrenmek istiyoruz?).
- Uygun sorular sormak. Burada iki tür soru ayırmak gerekir:
 - *Karar soruları:*
Burada cevap olasılıkları önceden verilmiştir (ve böylece daha kolay yorumlanır ve değerlendirilir).
Örnek: "Almanca mı, yoksa İngilizceyi mi konuşmayı daha çok seviyorsunuz?". Bu tür, anketlerin karakteristiğindendir.
 - *Açık sorular:*
Burada birden fazla ve uzun cevaplar mümkündür.
Bu daha geniş ve heyecanlı bir bilgi yelpazesine neden olur, ancak değerlendirmede daha zordur.
Örnek: "Sizin görüşünüze göre okulda öğrenmemiz gereken nedir?". Bu tür, daha çok röportajlarda bulunur.

- Şimdiden cevapların nasıl değerlendirilmesi gerektiği üzerinde düşünmek (sayılması, özetlenmesi, yorumlanması vs.). Öğretmen burada mutlaka devreye girmelidir.
- Sonucu sunma şeklini de şimdiden düşünüp açıkça kararlaştırmak.
- Soru ve cevapların nasıl ve nerede kaydedileceğini belirlemek (teyp veya cep telefonu ile kayıt; yazılı özetleme). Anket, ikili gerçekleştiriliyorsa öğrenci 1, soruları sorar, öğrenci 2 kaydeder ve de yorumlar.
- Anket için uygun yer düşünmek (dikkati dağıtacak bir şey yok, gürültü yok).
- Uygun kişileri seçmek, anketin hedef ve bağlamı hakkında bilgilendirmek ve katılım rica etmek.
- 2–3 kişiyle deneme gerçekleştirmek; tek tek teşekkür etmek.
- Anketi başka kişilerle yapmak; tek tek teşekkür etmek.
- Anketi yazılı değerlendirmek: Kaç kişi ne cevap verdi? Ne öğrendik? (Tek tek sorulara verilen cevapları özetlemek)? Yeni olarak neler öğrendik ve gördük? İlginç ya da utanç verici olan neydi?

**Röportaj için
tamamlayıcı maddeler
(anketten daha zor):**

- Sonuçların önceden belirlenen kurala göre sunulması (örneğin 10 dakikalık kısa sunum veya afişle).
- Sorular burada röportaj yapılan kişiyi konuşturması için açık ve geniş şekilde ifade edilmelidir. Röportajın akıcılığı için tek kelimeyle cevaplanabilecek sorular sorulmayacak. Nasıl, ne, neden, nerede ve ne zaman soruları sormak ve bir şey kulağa ilginç geliyorsa sormak daha ziyade uygundur.
- Cevaplar röportaj süresince madde madde not edilir veya kaydedilir. Uzun röportajlarda kelimesi kelimesine yazıya dökmek meşakkatlidir. Yazıya dökmek yerine sonucun sunulmasında ses kaydından iyi bölümler seçilip tanıtılabilir.

Bölüm III: Yaşananları ve Hikâyeleri Anlatma ve Oynama

Hedef

Öğrenciler, sözlü anlatımlarını hazırlayıp düzeltebilecekleri strateji ve somut önerileri öğrenirler. (Birçok kez tekrarlanması gereken) bu alıştırmada, ana dilde ifade becerisini geliştirir, sözlüksel ve sözdizimsel dağarcığının genişletilmesine yarar.

2.-6. Sınıflar

20-45 dk.

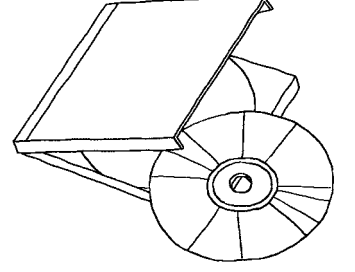

Plan:

- Öğretmen, öğrencilere kısa bir hikâye anlatır. Hikâye anlatım önerilerini (bkz. aşağıda) doğru uygulayıp vurgulamaya dikkat eder. (Seçenek: Öğretmen hikâyeyi önce sıkıcı ve tek düze, ardından canlı ve somut şekilde anlatır).
- Öğrenciler dikkatle dinlerler. Ardından yapılan konuşmada dinleyicilere anlaşılır ve ilgi çekici gelmesi için neyin nasıl anlatılması gerektiği konuşulur. Önerilen noktalar tek tek uygulamalı olarak da denenmelidir.
- Noktalar grupla "Anlaşılır Anlatım Önerileri" listesinde toplanır ve yazıya dökülür (örnekler için bkz. aşağıda).
- Uygulama için (belki ileriki ünitelerde) her çocuk önerileri dikkate alarak sunmak istediği bir olay veya hikâye düşünür (seçenek: ikili grup; diyaloga müsait). Bkz. aşağıda Ünite 23 (Günlük Hikâyeler), 24 (Kişisel Anlatım) ve 25 (Teatral Anlatım).
- Kısa ve yazılı hazırlık olarak hikâye anlatımının ana konusuna ilişkin notlar almak yararlıdır. İsteyen tüm hikâyeyi de yazabilir ve bu metni sonraki alıştırmaların temeli olarak kullanabilir.
- Öğretmenin yardımıyla dile ilişkin soru ve sorunlar çözülür. Öğretmen değişik cümle başlangıçları vs. için muhtemel iyi örnekler vererek de yardımcı olur.
- Öğrenciler şimdi anlatmayı çalışmaya başlar. Bunun için özellikle dikkat etmek istedikleri iki veya üç öneri seçerler.
- Her bir çocuk, hikayesini iki üç kez kendi kendine çalıştıktan sonra kendine bir partner seçip ona hikayesini anlatır. Geri bildirim, sunumu düzeltmeye daha da yardımcı olur.
- Nihai sunum, sınıf önünde ya da aynı düzey grubunun önünde yapılır. Diğer öğrenciler dikkatli dinler ve sonrasında anlatı önerilerine uyma konusunda kriter odaklı dönüt verirler.
- Bu görüşmeye mutlaka dile ilişkin konular da dahil olmalı: Ana dilde zor olan neydi; daha neyi (ve nasıl) öğrenmemiz gerekir?

Öneriler:

- Bu çalışma, tutuk ve ana dilde yeterlikleri zayıf öğrencileri büyük olasılıkla çok zorlayacaktır. Böyle durumlarda, öğretmen veya dili güçlü yaşça büyük bir çocuk mutlaka yardım sunmalıdır. Sözü edilen türde alıştırma- lar, özellikle zayıf öğrenciler için öğretici ve yardımcıdır; başarısızlıkların yaşanmaması için de elden ne geliyorsa yapılmalıdır.
- İyi anlatabilmek için ek motivasyon, sınıf veya aynı kademe grubuyla anlatıları kayda almak ve cd veya mp3-veri olarak sunmak üzere anlaşarak oluşabilir. Bunun yanında anlatılar için ortak konu seçilirse (örneğin köken ülkede tatil macerası) bu sayede konu bütünlüğü açısından bağlantılı, ilgi çekici bir dinleme arşivi oluşur.
- Bkz. diyaloga dayalı iletişim durumlarına ilişkin benzer hedefleri olan Ünite 10 ("Bir Konuşmaya Hazırlanma"), 25 (Teatral Anlatım), 29 (Sesli Okumaya Çalışma) ve 30 (Sunmayı Hazırlama).

Anlatı Önerileri

- Sesli ve anlaşılır konuş ki herkes seni anlayabilsin!
- Sesini bilinçli kullan:
sesli ve sessiz, tehditkâr, nazik, üzgün, neşeli ...
- Mimik ve jestlerini kullan:
Yüz ifaden kötü, yorgun, neşeli olsun; vücudunu konuya uygun hareket ettir.
- Seyircilerle tekrar tekrar göz temasında bulun;
seyircilere bazen soru sor.
- Hikâyende geçen kişi ve hayvanları doğru ve anlaşılır şekilde tasvir et.
Nasıl görünüyor, bıraktıkları izlenim nasıl?
- Hikâyende geçen yerleri de doğru ve anlaşılır şekilde tasvir et. Burada görülecek, dinlenecek ve koklanacak ne var, ortam nasıl?

Hedef

Günlük hikâyelere konu olan kendi günlük yaşantı veya tecrübelerin anlatımlarıdır. Bu basit ve alt düzeyli anlatma türünün hayal gücünden beklentisi yüksek değildir, ancak sözel becerileri, metin oluşumu ve dinlemenin gelişimine katkısı da vardır.

Kreş-9. Sınıflar

10-30 dk.

Plan (Olanak Seçenekleri):

- Çerçeve olarak "ritüele dayalı" anlatı çemberi (bkz. yukarı Ünite 17) seçilmiyorsa günlük hikâyelere giriş, öğretmenin veri paylaşımıyla da gerçekleştirilir. Öğretmen, örneğin bir resim ya da bir olay anlatarak kendisi başlar; akabinde öğrenciler konuşur. Öğrencilerin birbirini dikkatli dinlemeleri ve sunumların da bağlantılı şekilde devam etmesi için öğrenciler birbirine sorular sormalı ve birbiriyle bağlantı kurmalıdır (bkz. yukarı Ünite 12).
- Seçenek: Öğretmen veya çocuk yanında bir obje getirir ve bununla ilgili bir şeyler anlatır. Bu, her gün kullanılan, örneğin çok sevilen bir eşya, köken ülkeden bir şey veya günlük yaşamdan bir eşya olabilir.
- En iyisi öncesinde uygun bir yönerge vermek ("Haftaya yanınızda ... getirin!").
- Giriş olarak çocuk, yaşadığı önemli bir olayı da anlatabilir ve böylece diğer öğrencileri, benzer deneyimlerden bahsetmeleri için teşvik etmiş olur.
- Okulda yapılacak bir şenlik ya da dini veya başka bir bayram, günlük anlatılarda giriş olarak kullanılabilir.

Notlar:

- Günlük anlatılar basit, resmi olmayan bir türdür. Sunum girişinin buna rağmen cazip olmasına dikkat edilebilir, edilmelidir de. (bkz. Anlatı Önerileri: Ünite 22).
- Bu türde konuşmaların, her zaman grup içinde olması gerekmez. Çocukların günlük yaşamlarını anlatmaları için okul/ders başlamadan önceki zaman dilimi ya da küçük teneffüsler de uygundur.

Hedef

Öğrenciler okulun yönettiği bağlamda bireysel anlatım sayesinde, deneyimlerini dile getirmek ve duygularını ifade etmek için, ana dillerini kullanmayı öğrenirler. Aynı zamanda dikkatli dinleme, anlamayınca sorma, karşılıklı referans gibi iletişimsel becerilerini pekiştirirler. Bireysel anlatımda empati ve karşılıklı anlayış gibi sosyal beceriler de geliştirilir.

2.-9. Sınıflar

10-30 dk.

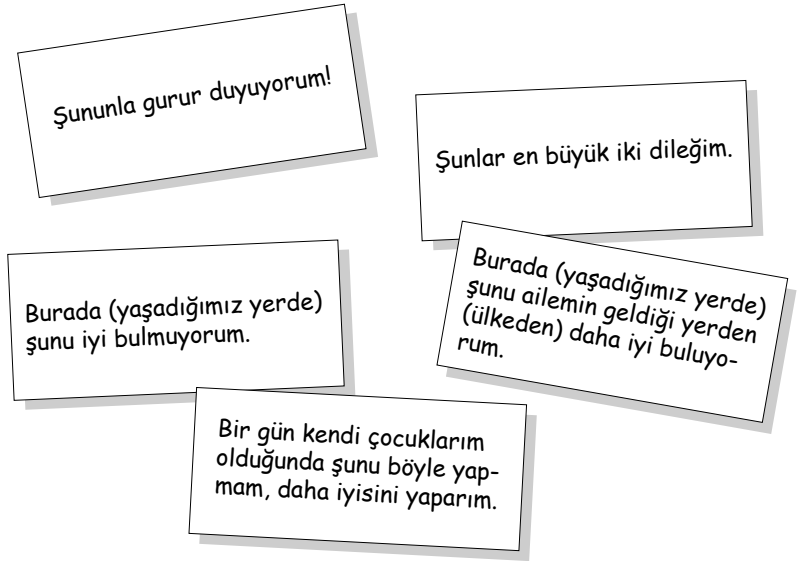
Materyal:
Belki konuşma kartları
(bkz. aşağıda)

Öneriler:

- Burada, özel yaşamın, deneyimlerin vs. yönetimsiz anlık anlatımından bahsetmiyoruz, zira bunlar okulda zaten yerini almalıdır. Bunlar, örneğin anlatı çemberinde (bkz. yukarı Ünite 17) planlanmış durumlarda ya da tamamen plansız, bir sorun, önemli bir deneyim veya sevinçli bir olay konu edileceği zaman söz konusu olabilir.
- Tabi hiçbir çocuk, özel duygu, yaşantı ya da deneyimlerinden bahsetmeye zorlanmamalıdır. Bireysel anlatımın özünde, kendi isteğiyle anlatma vardır. Ancak bir çocuk uzun süreli sessiz kalıyorsa eğer, öğretmen bunun sebepleri ve durumun düzeltilmesi üzerinde düşünmelidir.

Plan:

- Özel düşünce, deneyimler ve duyguların söz konusu olduğu konuşma durumlarına giriş fikri olarak öğretmen, yazı tahtasına sonrasında tartışılacak soruyu yazabilir. Böyle fikirlere örnekler:

- Öğrencilerin bir önerisi de, giriş fikri olarak tabi işe yarar.
- Resim ya da fotoğraflar da özel konuşma için iyi fikir verebilir.
- Kişisel görüşme grupları için bir zarfta (belki anonim) fikir biriktirmek iyi bir fikirdir.
- Öğrencilere, asıl tartışma öncesi fikir ve düşüncelerini, dile dair olası sorunlarını not etmek için birkaç dakika süre verilir. Bkz. yukarı Ünite 10 (Konuşmaya Hazırlanma).

- Belki konuşma öncesi
 1. dile ilişkin soruların çözümünün görüşüldüğü (ana dilde kavramlar),
 2. öğretmenin burada özellikle faydalı cümle yapı taşları veya söz kalıplarını ("Fikrimce daha çok ...", "... daha çok ... buluyorum" gibi kalıplar) önerebildiği ve
 3. önemli konuşma kurallarının tekrar hatırlatıldığı (örneğin "Dikkatlice dinliyorum", "Kimseye fikrinden ötürü gülünmez", "Kimsenin sözünü bölmüyorum" vs. bkz. yukarı Ünite 9) kısa bir toplantı gerekir.
- Soru, önce ikili grupta ya da hemen daha büyük bir grupta (düzey grubu ya da tüm sınıf) tartışılabilir.

25

Teatral Anlatım

Hedef

Dil, jest (el ve vücut hareketleri) ve mimiklerin (yüz ifade şekilleri) kullanılması, teatral anlatımda özellikle önem taşır. Öğrenciler burada ana dillerini, günlük kullanımın çok üzerinde zorlu, ifadesi güçlü şekillerde kullanmayı öğrenirler. Teatral anlatım böylelikle basit konuşma kalıpları ile dramının küçük anlatım biçimleri arasında yerini alır (bkz. Ünite 26–28).

3.–9. Sınıflar

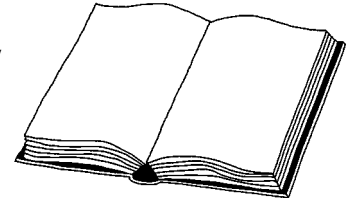
20–40 dk.

Materyal:
Belki öğrencilerin seçebileceği metinler (masal, hayvan hikayeleri, hikayeler ...).

Plan:

- Giriş seçeneği: Öğretmen kendi ülkesinden ve edebiyatından, örneğin bir masal, efsane ya da (çok uzun olmayan) bir hikâye anlatır. Öğretmen sunumun mümkün olduğunca anlaşılır, canlı olması için çalışır ve Ünite 22'nin Anlatı Önerilerini dikkate alır.
- Sonrasında öğretmen öğrencilere artık kendileri – tek veya küçük gruplarda – aynı türden hikâyeyi sunmayı çalışmalarını söyler. Uygun metinleri kullanıma sunar (daha zayıf öğrencilere daha kısa, daha iyi öğrencilere de daha uzun metin verir).
- Canlı ve anlaşılır anlatımın önemli kriterleri tekrar bir araya toplanır (bkz. Ünite 22); öğrenciler bunlara dikkat etmelidir.
- Öğrenciler hikâyeyi sunmayı çalışırlar (yöntem için bkz. yukarı 22).
- Sonunda kriter odaklı görüşme yapılır, bkz. 22).

Seçenekler:

- Öğretmen, giriş fikri olarak bir resim ya da bir obje gösterir; tüm sınıf buna hikâyeyi uydurur, bir çocuk hikâyeyi anlatır, diğer çocuk devamını getirir ve bu böylece devam eder. Hikâyeyi, tüm çocuklar kendi bölümünü anlattıktan sonra biter. Anlatılan hikâyeler olabildiğince, ses yönetimi, jest ve mimiklerle donanmış olmalıdır. Bu seçenek öncelikle küçük gruplara uygundur.

- Öğretmen bir konu alanından kelimelerle yazılı küçük kartlar dağıtır; kelime kartında yazılı kelimenin içinde geçtiği bir cümle kurarak hikâyenin başını anlatır. Kelime dağıtıcı kartındaki bir kelimeyle cümle kurarak hikâyeye devam eder vs.
- Anlatılan metinler, örneğin bir cd'ye veya mp3 veri olarak kaydedilip herkese ulaşılabilir hale getirilirse ayrı bir motivasyon olur.

26

Gerçeğe Yakın Oyun, Toplumsal Rol Oyunları

Hedef

Aşağıdaki oyun türü, Ünite 8'deki basit rol oyunlarının aksine, ayrıntılı yönergeleri olan daha etkili hazırlanmış anlatımları içerir. Burada tartışma becerileri, dilin bilinçli ve biçimli kullanılması, dil dışı öğelerle (jest, mimik) ve kendini emin şekilde ifade edebilme becerisi eğitilir. Sahnelar, konuya göre konuşma stratejilerine ve konu odaklı kelime dağıtıcısına da katkı koyar.

3.–9. Sınıflar

30–45 dk.

Materyal:
Belki az aksesuar.

Plan:

- Öğretmen, belli bir çatışma, tartışma ya da gerilim potansiyeli olan bir durumu anlatır.
- Örnekler:
 - a) Okulda, iki öğrenci, biri bilmeyerek diğerinin kurşun kalemını kırdığı için kavga eder.
 - b) Boş zamanda, iki yerli çocuk veya genç, iki sonradan gelenlerle dalga geçer.
 - c) Köken ülkede tatilde: orada yaşayan iki genç, tatile gelen genç kızla dalga geçer.
 - d) evde akşam yemeğinde: çocuk ebeveyninin kesinlikle istemediği bir şey ister (örneğin bir köpek veya diskoya gitmek).
- Öğrencilerin bu durumda nasıl tepki vereceği sorusuna ilişkin grup ya da sınıf tartışması. Olası soru ve fikir: Bu durumda kendini nasıl hissederdin? Neler düşündün? Somut olarak nasıl davranırdın? Gerçekçi çözümler nelerdir?
- Dilsel kalıplara ilişkin olası görüşme, bkz. aşağıda "notlar".
- Tek tek sunumlarda hangi kriterlere önem verilmesi gerektiği üzerine kısa tartışma (örneğin çözümün akla yatkınlığı; dilin niteliği; anlaşılabilirlik vs.). Kriterler şeffaf ve öğrenciler tarafından bilinmelidir. Buraya çok uygun olan kriterler çizelgeleriyle çalışma için bkz. giriş bölümünde 4c.
- Öğrenciler gruplara bölünür (ya da kendi başlarına grup oluştururlar). Sunum hazırlama süresi 10–15 dk.; gösterilerinin süresi en fazla 5–8 dakikadır.
- Gruplar buldukları çözümlerini oynarlar. Her sunum sonrası (ya da, grup sayısı azsa: en sonunda) diğer öğrenciler kriter odaklı geri bildirim yaparlar.

Seçenekler:

- Giriş ve oyun yönergesi olarak hikâye yerine, heyecan dolu bir durumu gösteren bir resim kullanılabilir.
- Çıkış durumları, tabi öğrenciler tarafından da önerilebilir.

Notlar:

- Konu/İçerik tartışılması sonrasında konuya bağlı olarak ilgili sahne için kullanılan konuşma kalıplarının görüldüğü bir tur yararlı olacaktır. Bu, konuya ilişkin kelime dağarcığı ya da tartışırken yararlı olan konuşma kalıpları da olabilir. Bkz. girişte bölüm 2c.
- Çatışmanın çözümünü konu edinen oyun yönergeleri, sosyal beceriyi özel bir biçimde geliştirir; bkz. "Kültürlerarası Yeterlikler" konulu Kitapçık 4'te 1.5, 2.6, 4.7, 5.2, 5.5, 5.7 ve 6.7.

27

Varsayımsal (Fiktif) Oyun, Metinlerin Oyunlaştırılması (Dramatizasyonu)

Hedef

Metinden sahnelerin dramatize edilmesi, metnin anlaşılmasını destekler, okuma bölümlerinin kolaylaştırılmasını sağlar ve öğrencilerin sözlüksel ve sözdizimsel dağarcığını oluşturup geliştirmeye yarar. Ana dil eğitiminde metin bölümlerinin oyunlaştırılması, özellikle yazı ve standart dil edinimi açısından değerli bir araçtır. Diğer hedef alanları için bkz. Ünite 8, 26 ve 28.

2.-9. Sınıflar

20-30 dk.

Materyal:
Belki aksesuar.

Plan:

- Çıkış noktası, öğrenciler ya da öğretmen tarafından okunup anlatılan oyunlaştırmaya uygun bir metin, bir hikâyedir. Bu resimli bir hikâye kitabı da olabilir.
- Uygun bir sahne sonrasında (mümkünse birden fazla kişinin olduğu) ya da hikâyenin özellikle heyecanlı bir yerinde öğretmen okumayı ya da sesli okumayı böler. Öğrencilerin, biraz önce okunan sahneyi küçük gruplarda oynamalarını ya da devamı için bir çözüm düşünüp sahneye koymalarını ister.
- Yönergeler anlaşılır şekilde ifade edilir: Hazırlık süresi 5-20 dk., sunulması en fazla 5 dk. Akabinde yapılacak son değerlendirmede, geçerli olacak kriterler tanımlanır (bkz. yukarı Ünite 26; burada dilsel açıları da göz önünde bulunduran kriterler çizelgesi iyi olur).
- Öğrenciler gruplara ayrılır ya da kendileri grup oluşturur. Gösterilerini hazırlamak için süreleri 5-10 dakikadır. Bu gösteri için verilen süre sadece 5 dakikadır.
- Gruplar çözümlerini canlandırır. Her sunu sonrası (veya, grup sayısı azsa: sonunda) diğer öğrencilerin kriter odaklı geri bildirimi yer alır.

Seçenekler:

- Metne göre her gruba hikâyenin tek bir sahnesi verilebilir. Sonunda sahneler birbirine eklenir ve tam bir tiyatro oyunu olarak sahnelenir.
- Fiktif oyun, daha doğrusu metinlerin oyunlaştırılması için parmak kuklalar ya da tepegözde gölge oyunları da uygundur.

Notlar:

- Öğrencilere gerekli dağarcığı verebilmek için önemli söz kalıpları, yazı tahtasına not edilir ve yönergenin verilmesinden önce konuşulabilir; bkz. Ünite 26'daki öneriler.
- Metne göre bir çocuk, asıl oyuncuların yanı sıra anlatıcı olarak tahsis edilir.
- Oyuncular, büyük bir seyirci topluluğu karşısında konuşur. Buna göre, öğrencilere bu alıştırmada anlaşılır telaffuzun önemi açıkça anlatılmalıdır. Bu da izleyen öğrencilerin oyun boyunca dikkat ettikleri kriterlerdendir.

28

Okul Tiyatrosu (Oyunu)

Hedef

Okul tiyatrosu (oyunu), kendini ifade etme, serbest konuşma, jest, mimik, donanımlı ve üsluplu dil kullanım becerilerin ve de ana dilin sözlüksel ve sözdizimsel dağarcığının gelişimini artırır. Basit biçimlerde edinilen yeterlikler (bkz. Ünite 8 ve 27) burada gruplandırılır ve daha büyük sahnelemelerin motive edici bağlamında kendini gösterir.

3.-9. Sınıflar

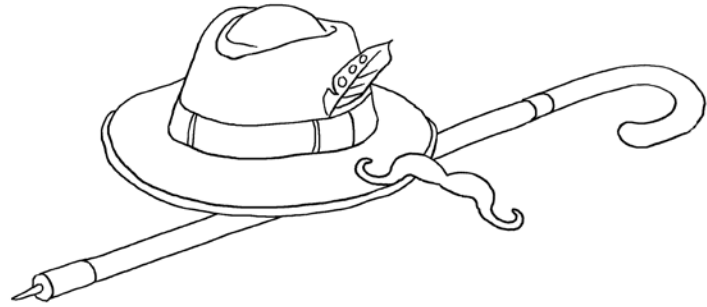
180 dk.

Materyal:
Aksesuar

Plan:

- Öğrencilerle birlikte bir tiyatro oyununa senaryo yazılır veya var olan bir hikâye senaryoya dönüştürülüp diyalog haline getirilir (iki seçenek de aynı oranda eğitici birer yazma projesidir). Hazır bir tasarıyı alıp sahnelemek de mümkündür.
- Sırada sahnelerin tek tek prova edilmesi var. Telaffuza ilişkin alıştırmalar yapılır, vücut dili, mimik ve jestlerin kullanımı konuşulur ve denenir.

- Aksesuarlar organize edilir, bitirme kutlaması planlanır (yer, program, davetler, aperitif vs.).
- Öğrencilerin güven kazanmasıyla öğretmenin giderek geri çekilmesi için sahneler birbiri ardına çalışılır.
- Öğrenme süreçleri için öğrencilerin durup birbirine dönüt vermeleri önemlidir. Bunun için öncesinde kriterler ve gözlem noktaları belirlenir.

- Sahneler birbiri ardına eklenir ve sonunda tiyatro oyunu tamamlanır.
 - Oyunu uygun çerçevede, örneğin davetli, program akışını gösteren yazı ve aperitifli veli akşamı ortamında sahnelenmelidir.
-

Notlar:

- ADE sınıfından farklı yaş grupları, grup olarak bir oyun çalışmaları da düşünülebilir ki bitirme gecesinde, örneğin üç küçük oyun veya skeçler sahnelensin.
- Öğrencilerin tiyatro oynamaya alışmaları için önce daha kısa oyunlarla başlayıp aşamalı arttırmak yararlı olacaktır.

Bölüm IV: Sunmak

Hedef

Etkili sesli okuma ve (çoğu zaman ezbere) metin anlatımında, teatral anlatımda (Ünite 25) olduğu gibi sözel dilin bilinçli kullanılması çalışılır. Buna, kelime dağarcığını geliştirmek, gelişmiş sözdizimsel olanakları ve edebi konuları tanımak da eklenir.

2.-9. Sınıflar

10-20 dk.

Materyal:
Yaş ve kapsam olarak
uygun metinler

Öneri:

- Öneri, farklı yaş veya düzey gruplarının değişik metinleri çalışabilmesi açısından ADE için uygundur. Böylece tüm gruplar aynı hedefe, ancak farklı zorluk düzeylerinde çalışır.
- Sesli okumada "Ana Dilde Okuma Becerilerinin Geliştirilmesi" kitapçığıyla sıkı bir bağlantı kurulmuştur; bkz. Ünite 1 ve 10.

Plan:

- Öğretmen öğrencileri hedef hakkında bilgilendirir: Konu, mümkün olduğunca güzel okuma ya da şiiri mümkün olduğunca etkili şekilde yorumlamaktır. Sonunda tüm öğrenciler metinlerini sunmalı; belki bir şenlik çerçevesinde ve belki bir bant kaydıyla.
- "Güzel okumak" ne demektir ki? Burada Ünite 22.'de tanıtılan yöntem ele alınabilir (iyi/kötü örnek, görüşlere dayanarak kriterler belirlenir). Ünite 22'de bir araya getirilen "anlatı önerileri" sesli okuma ve metni anlatma önerilerine uyarlanabilir (bkz. aşağıda liste).
- Öğretmen öğrencilere, seviyesine uygun daha kısa metinler verir. Alıştırma, birden fazla düzey grubuyla yapılıyorsa her bir grubun en azından bir metni olmalıdır. İki öğrenciye bir metin de verilebilir; böyle bir çeşitlilik, akabinde karşılıklı yapılacak sesli okumayı da ilginç kılar.
- Öğrenciler metni sessizce okurlar. Emin olmadıkları kelimelerin, deyimlerin ve zor sesletilen kelimelerin de altını çizerler. Ardından anlaşılmayanlar görüşülür. Belki metnin ya da şiirin yazarı hakkında bilgi verilir.
- Öğrenciler, özellikle dikkat edecekleri üç sesli okuma kriteri seçer.
- Öğrenciler metni üç gün üst üste kendi kendine ama sesli okurlar.
- Öğrenciler ikili veya küçük grupta çalışır ve birbirlerine dönüt verirler. (Sorular: "Sesli okumada nerede başarılı olundu?", "Neresini düzeltebilirsin?").
- Sonunda büyük grupta okunur ya da metin anlatılır, belki veli gecesi veya şenlik çerçevesinde. Belki bant kaydı eşliğinde (cd, mp3).

Seçenekler:

- Öğrenciler, kendi istedikleri bir metni seçebilir. Öğretmen, evde metinleri olmayan öğrencilere metin seçebilecekleri kitapları sunmalıdır.
- Çocuklar, okuma sırasında kendi sesini kaydedebilir ve ardından kaydı dinleyebilirler. Bu telaffuz ve okumadaki akıcılığı algılamada ve düzeltmede kolaylık sağlar.

Sesli Okuma ve Metni Anlatma Önerileri

- Sesli ve anlaşılır konuş ki herkes seni anlayabilsin!
- Çok hızlı, ama çok yavaş da okuma. Ara ver.
- Noktalama işaretlerine dikkat et, cümleleri buna göre vurgula!
- Sesini bilinçli kullan: sesli ve sessiz; tehditkâr, nazik, üzgün, neşeli ...
- Mimiklerini ve jestlerini de kullan: Kızgın, yorgun, neşeli bir yüz ifadesi takın; vücudunu konuya uygun şekilde hareket ettir.
- Metninin arkasına saklanma; seyircilerle sık sık göz teması kur.

Hedef

Öğrenciler küçük sunumlarda, içerik, dil ve canlandırma açılarından koordine etmeyi öğrenirler. Ders önerisi, öğrencilerin özellikle dilsel sunuma nasıl hazırlandıklarını ve öneri listesi ile nasıl daha da iyileştirebileceklerini gösterir.

3.-9. Sınıflar

30-45 dk.

Öneri:

- Küçük sunumlar örgün eğitimde çoğu zaman alt sınıflarda çalışılır; öğrenciler uygun bir şekilde desteklenirse 3./4. sınıftan itibaren ana dil eğitiminde de mümkün ve anlamlıdır.
- "Sunum" konusu için bkz. Ünite 31 ve "Ana Dili Eğitiminde Öğrenme Stratejileri ve Tekniklerin Öğretimi" kitapçığının (= bu dizin Kitapçık 5) M14 öğrenci materyali. Bu materyal, "Sunu Hazırlamak ve Sunmak" konusuna atfedilmiş ve içeriğe dayalı konulara da girmektedir (bilgi edinimi vs.).
- Yukarıda verilen süre ihtiyacı, planın üçüncü (İyi Sunum Kriterlerin Görselleştirilmesi bölümü) maddesiyle ilgilidir.

Plan:

- Her çocuk, (örneğin "Benim Hobim", "Büyük Anne ve Babamın Hayatından", "Hayalimdeki Meslek" vs.) küçük sunum hazırlamak isteyeceği bir konu seçer (tek başına; seçenek: iki kişi olarak). Sunumların süresi 5-10 dk.
- Öğrenciler, çalışmanın planlanması ve bilginin toplanmasıyla başlar. Bkz. "Ana Dil Eğitimi Öğrenme Stratejileri ve Tekniklerin Öğretimi" kitapçığının önceden belirtilen M14 materyali (yaşça küçük öğrenciler için basitleştirilmelidir).
- Öğrenciler, dile dair sorunları (kelime dağarcığı vs.) not ederken öğretmenlerden destek görürler.
- Sunum konuşmasının çalışılmasına ilişkin M14.7'de sıralanan önerilere ek olarak sınıfta ortak bir ünite işlenir. Bu ünite yukarıda Ünite 22 ve 29'da sunulan örneği takip eder (iyi/kötü örnek, iyi bir sunumun kriterleri, buna göre belirlenir; bkz. aşağıda liste). Ünite 29'un anlatı önerileri ve Ünite 29'un sesli okuma önerilerine başvurabilmek çalışmayı da kolaylaştırır.
- Olası özel bir ünite, sunumun bölümleri için konuşma kalıpları ve cümle yapı taşları toplanır; bkz. aşağıda Ünite 31.
- Öğrenciler, özellikle dikkat edecekleri iki üç sunum önerisi seçerler. Sunumu tek, ikili ya da küçük grupta çalışır ve birbirine karşılıklı dönüt verirler (sorular: "Sunum sırasında ne iyi gitti?", "Düzeltebileceğin ne var?").
- Sonunda sunum, tüm sınıfın ya da düzey grubunun önünde gerçekleştirilir; akabinde içerik ve sunumun niteliğine ilişkin görüşme ve değerlendirme yapılır.

Yanlış

Doğru

Sunum Önerileri:

- Sesli ve anlaşılır konuş ki herkes seni duyabilsin!
- Çok hızlı konuşma, ama çok yavaş da konuşma. Ara ver.
- Metne bakarak okuma, serbest veya notların olduğu küçük kartlara bakarak konuş.
- Mümkünse konuyla ilgili bir ya da birçok resim veya obje göster (görselleştirme).
- Sesini bilinçli kullan; sesli ve sessiz; heyecanlı, sorarak ...
- Mimik ve jestlerini de kullan: Yüz ifadesi ve vücut duruşunu, sunuma uygun biçimde ayarla.
- Seyircilerle sık sık göz teması kur.
- Sunum sırasında ve sonunda sorular sorarak ya da fikir sunmalarını rica ederek seyircilerini konuşmana dahil et.

Hedef

Ders önerisi Ünite 30'da sözü edilen noktalar, basit bir örnek vasıtasıyla somutlaştırılır. Bilgiyi edinme, işleme ve sunma becerileri eğitilir; dile ilişkin hedefse kelime seçimi, konuşma hızı, ses yönetimi, jest ve mimik bakımından ilgi çekici olan ve ilgiyle dinlemeye motive eden bir gösteri üzerindedir.

4.-6. Sınıflar

45-60 dk.

Materyal:
Köken kültüründen objeler
(veya resimler)

Öneriler:

- Alıştırırmayı, iki haftaya yaymak en doğrusu: İlk hafta, sunuma ilişkin giriş ve açıklamalar, ikinci hafta sunuma geçilir. Bir objenin bulunması ve 5-10 dakikalık sunumların hazırlanması ödev olarak verilir.
- Bilgisayarların olduğu yerde power point ve prezi gibi sunum programları da kullanılabilir.
- Bu alıştırırmada edinilen yeterlikler, ana dil eğitimi ve örgün eğitiminin diğer sunumları için de faydalı olacaktır.

Plan:

- Öğretmen öğrencilere (sınıf veya düzey grubuna) köken ülkenin bir obje veya ünlü bir kişilik hakkında (örneğin bir giysi, leziz özel bir yemek, tatil hediyesi, bir mimari yapı, bir tablo veya ünlü bir kişinin fotoğrafı ...) kısa sunum yapma projesi hakkında bilgi verir. Öğretmen, örnek ve girdi olarak kendisi kısa bir sunum (5 en fazla 10 dk.) yapar; yerine göre bilinçli şekilde bazı kuralları çiğnemesi, örneğin fazla alçak sesle veya monoton sesle konuşması da düşünülebilir.
- Öğretmenin sunumundan, başarılı bir sunum için öneriler çıkarılır, bu yapılmışsa da tekrar edilir. Uygun önerilerin listesi için bkz. yukarı Ünite 30.
- Diğer bir destek önerisi; öğretmen öğrencilerle başarılı bir sunumun yapısının nasıl olması gerektiği üzerinde çalışır; bunun için sunumun bölümlerine ilişkin ana dilde söz kalıpları ve de cümle yapı taşları da sunar ya da öğrencilerle birlikte çalışır:
 - Selamlama, giriş ve planın açıklanması: "... konulu sunumuma hoşgeldiniz. Öncelikle size A sonra da B hakkında ... anlatacağım".
 - Üç, dört ara konuyu anlaşılır şekilde sunma; geçişleri dile getirme/ deklare etme ("Bu konuya ilişkin bu kadar. Şimdi bir sonraki ara konumuz olan ... ya geçiyoruz.")
 - Girişin tekrar ele alındığı ve/veya en önemli noktaların tekrar toparlandığı sonda; soruların çözümüne fırsat verme; dinleyicilere teşekkür etme. ("Size ... hakkında konuştum. Özellikle ... anladığınızı ümit ediyorum. Başka sorunuz var mı? Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim.").
- Öğrencilere hafıza desteği olarak en önemli önerilerin yazılı olduğu bir kağıt (bkz. Ünite 30) ya da „Ana Dil Eğitimi için Öğrenme Stratejileri ve Teknikleri“ kitapçığından materyal M14'ün (belki kolaylaştırılmış) bir kopyası verilir.
- Zaman kalırsa öğrencilerin, şimdiden objeleri hakkında düşünmesi ve sunumu, örneğin hafıza haritaları (mind-maps) biçiminde çizmeleri istenir. Bir sonraki hafta için ödev: Kısa sunum (5-10 dk.) hazırlama ve çalışma.
- Bir dahaki hafta sunumlara sıra gelir ve akabinde içerik ve dil bakımından nitelik ve sunum önerilerine uyulması konusu görüşülür.

Hedef

Öğrenciler, öğrenmeyi değerlendirmeye ilişkin farklı durumlara uygun (tartışma, metni okuma, sunum vs. sonrası için) zahmetsiz bir yöntem öğrenirler. Öğrencinin, bu yöntemi uygulayabilmesi için öncesinde dikkatlice dinlemiş olması ve düşüncelerini kısa ve net bir şekilde en fazla iki cümleyle özetlemeyi öğrenmesi gerekir.

1.–9. Sınıflar

5–10 dk.

Kaynakça:
Ernst & Ruthemann (2003),
S. 51 (bkz. Kaynakça).

Öneri:

- Flaş yönteminin ritüeli, öğrenme içeriğini ya da bir üniteyi tamamlamaya elverişlidir. Kısa oluşu, tüm öğrencilerin söz alma ve öğrendiğini yansıtabilme avantajını sağlar. Ancak flaş yöntemi, tartışma ve öğrenmeye ilişkin değerlendirmenin daha uzun ve kriter odaklı türlerinin yerini tutmaz; bkz. 4c giriş bölümü.

Plan:

- Her öğrenci, bir ünitenin, sunumun, tartışmanın sonrasında en çok neyin hoşuna gittiğini (özellikle neyi iyi bulduğunu) ve/veya düzeltme potansiyelini nerede gördüğünü en fazla iki cümleyle özetler. (Değerlendirme sebebine göre soru yönergesi değiştirilmelidir.) Geri bildirimler ben biçiminde verilmeli, bkz. yukarı Ünite 13 "Geri Bildirimde Bulunmak".
- Öğretmen kendisi de, 1 veya 2 cümleyle değerlendirme yaparak ve/veya öğrencilerin sunumlarını kısaca özetleyerek flaş turunu bitirir.

Not:

- Cümle kalıpları, öğrencilerin düşüncelerini ifade etmesinde yardımcı olabilir. Örnekler: („Benim için bu ... nın zirve noktası ... ydı“, „Zorlandığım ...“. „... ması beni rahatsız etti.“)

Seçenek:

- Armağan Cümleler: Her öğrenci, seçilmiş bir öğrenciye (örneğin doğum günlerinde) ya da bir çalışma arkadaşına "1 cümlelik iltifat" eder. Bu yöntemin de öncesinde çalışılması gerekir. Öğrenciler, gerçek iltifatları bulmak ve kabul etmekte zorlanırlar.

Kaynakça

- Autorenteam (2014): Sprachwelt Deutsch. Bern/Zürich: Schulverlag plus AG/Lehrmittelverlag Zürich.
- Bartnitzky, Horst (2011): Sprachunterricht heute. Berlin: Cornelsen Scriptor.
- Becker-Mrotzek, Michael (Hrsg.) (2012): Mündliche Kommunikation und Gesprächsdidaktik. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren.
- Brügge, Walburga; Katharina Mohs (2013): So lernen Kinder sprechen. München: Ernst Reinhardt.
- Büchel, Elsbeth; Dieter Isler (2006): Sprachfenster. Sprachbuch 2./3. Schuljahr. Zürich: Lehrmittelverlag Zürich.
- Büchel, Elsbeth et al. (2012, 2014): Sprachland. Sprachlehrmittel für die Mittelstufe. Arbeitstechniken (2012); Trainingsbuch (2014). Zürich: Lehrmittelverlag Zürich.
- Claussen, Claus (2013): Erzähl mal was! Materialien für das mündliche Erzählen in der Grundschule. Donauwörth: Auer.
- Ernst, Karl; Ursula Ruthemann (2003): 10 x 10 Gesprächsübungen. Kommunikationsaufgaben für die Grundschule. Zofingen: Erle-Verlag.
- Fischer, Gabriele et al. (2004): Spielerische Sprachförderung. Stuttgart: Ernst Klett.
- Hüsler, Silvia (2009): Kinderverse aus vielen Ländern. Freiburg i. B.: Lambertus (mit CD).
- Lindauer, Thomas; Werner Senn (2011): Die Sprachstarken 4–6. Zug: Klett und Balmer.
- Nodari, Claudio; Claudia Neugebauer (2011ff.): Pipapo 1–3. Bern/Zürich: Schulverlag plus AG/Lehrmittelverlag Zürich.
- Piel, Alexandra (2002): Sprache(n) lernen mit Methode. 170 Sprachspiele für den Deutsch- und Fremdsprachenunterricht. Mülheim an der Ruhr: Verlag an der Ruhr.
- Schader, Basil (2013): Sprachenvielfalt als Chance. 101 praktische Vorschläge. Zürich: Orell Füssli Verlag.
- Selimi, Naxhi (2010): Wortschatzarbeit konkret. Eine didaktische Ideenbörse für alle Schulstufen. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren.

Notlar, Deneyimler, diğ er Fikirler:

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi, ana dil eğitiminin niteliğini yükseltmeyi, diğer derslerle daha iyi bir uyum ve yakınlaşma sağlamayı amaçlayan bir dizi kitaptan oluşmaktadır. Bu seri, ana dil eğitimi veren öğretmenler ile ileride bu dersi verecek öğretmen adayları için hazırlanmış olduğu gibi, hem köken ülkeler hem de göç edilen ülke yetkili kurum görevlileri de bu kitaplardan yararlanabilirler.

Temel İlkeler Kitabı (El ve Çalışma Kitabı – Temel İlkeler ve Yaklaşımlar), Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinde uygulanan güncel pedagojik, didaktik ve metodolojik ilke ve yaklaşımlar doğrultusunda hazırlanmıştır.

Didaktik Öneriler başlıklı kitaplarda, ana dil dersinin farklı bileşenleri (ana dilde yazılı anlatım becerisinin geliştirilmesi vs. gibi) konusunda somut öneri ve etkinliklere yer verilmiştir. Bu serinin tüm kitapları ana dil eğitimi veren öğretmenlerle yakın işbirliği içinde hazırlanmış olup etkinliklerin somut ve uygulama odaklı olmalarına en başından itibaren özel önem atfedilmiştir.

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri serisi şu kitaplardan oluşmaktadır:

„Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi Almanca, İngilizce, Arnavutça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Portekizce ve Türkçe dillerinde Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi (PH Zürih) Uluslararası Eğitim Projeleri Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmaktadır.